

Oskari Letto

Positiivisen luottotietorekisterin mahdolliset vaikutukset Suomessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Marraskuu 2018

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Oskari Letto Positiivisen luottotietorekisterin mahdolliset vaikutukset Suomessa 40 sivua + 2 liitettä Marraskuu 2018
Tutkinto	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	Laskentatoimi ja Rahoitus
Ohjaaja	Lehtori Iiris Kähkönen
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia positiivisen luottotietorekisterin mahdollisia vaikutuksia Suomessa. Työn tarkoituksena oli lisäksi selvittää positiivisen luottotietorekisterin toteutumisen edellytyksiä, hyödyllisen rekisterin sisältöä sekä syitä siihen, miksi rekisteriä ei ole vielä otettu käyttöön.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, joka koostui laajasta teoria-aineistosta sekä asiantuntijoille suunnatuista teemahaastattelusta. Positiivinen luottotietorekisteri on rekisteri, joka sisältää lähinnä tiedot velallisen luotoista ja niiden lyhennyksistä. Rekisteri voi sisältää lisäksi muitakin tietoja, kuten tulo- ja ulosottotietoja. Suomessa on pitkään ollut käytössä ns. negatiivinen luottotietorekisteri, jossa säilytetään tietoja maksuhäiriömerkinnän saaneista henkilöistä. Negatiivinen luottotietorekisteri on koettu puutteelliseksi esimerkiksi sen päivittämistiheyden vuoksi. Suomessa positiivista luottotietorekisteriä ei ole otettu käyttöön monien muiden EU-maiden tapaan. Kehitys on kuitenkin edennyt rekisterin käyttöönoton suhteen myönteiseksi, sillä monet finanssialan organisaatiot ja viranomaiset ovat siirtyneet sen kannalle. Oikeusministeriö julkaisi syyskuussa 2018 rekisteristä selvityksen, jossa rekisterin käyttöönottoa suositeltiin. Suomessa kotitalouksien velkaantuminen sekä maksuhäiriöiden määrän kasvu ovat johtaneet rekisterin tarpeen kasvamiseen.</p> <p>Opinnäytetyön perusteella voitiin todeta positiivisen luottotietorekisterin toteutuvan todennäköisesti lähitulevaisuudessa. Yleinen mielipide finanssialalla on rekisterille myönteinen ja oikeusministeriö on todennut ryhtyvänsä valmisteluihin rekisterin käyttöönottoa varten. Rekisterin tulisi sisältää tiedot ainakin kuluttajien luotoista ja olla ominaisuuksiltaan kustannustehokas, reaaliaikainen sekä tasapuolinen kaikille käyttäjille. Rekisterin mahdollisiksi ongelmiksi koetaan esimerkiksi tietojen väärinkäyttö ja maarajat ylittävien toimijoiden mukaan saaminen. Tehokasta lainsäätelyä pidetään tärkeänä ongelmien ehkäisemisessä.</p> <p>Opinnäytetyön mukaan positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotolla olisi monitahoisia seurauksia, kuten mm. ylivelkaantumisen ehkäisy, uusien maksuhäiriöiden syntymisen ehkäisy ja luottomarkkinoiden tasapuolisempi informaation saanti. On kuitenkin huomattava, että positiivinen luottotietorekisteri on vain yksi työkalu ja ylivelkaantumisen ongelmiin puuttumiseen tarvitaan muita toimenpiteitä.</p>	
Avainsanat	positiivinen luottotietorekisteri, finanssiala, ylivelkaantuminen, luottotiedot, luottomarkkinat

Author Title	Oskari Letto Possible consequences of the positive credit registry
Number of Pages Date	40 pages + 2 appendices November 2018
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Economics and Business Administration
Specialisation option	Accounting and Finance
Instructor	Iiris Kähkönen, Senior Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to study the possible consequences of the positive credit registry. Moreover, the thesis aimed to find out the preconditions for the positive credit registry, possible contents of useful registry and reasons why the registry has not been deployed yet.</p> <p>Qualitative methods were used in the thesis which consists of extensive theoretical material and theme interviews with the experts. The positive credit registry is a registry that includes information on the debtor's debts and their abbreviations. The registry can also include other information like income and distraint. The so called negative credit registry has been in use for a long time in Finland. The registry covers persons who have payment default entries. Negative credit registry has been considered to be problematic due to e.g. lack of refresh data. As opposed to many EU-countries the positive credit registry has not been deployed in Finland. However recent development has shown a more positive stance towards the registry's introduction since many financial industry organizations and authorities have voiced their support for the registry. The ministry of justice published in September 2018 report on the introduction of a positive credit registry. The report was in favor of implementing of the registry in Finland. Many reasons, like the increase of household indebtedness and a growing number of payment default entries have emphasized the need for a registry.</p> <p>Based on the thesis positive credit registry is likely to be established in the near future. Consensus in the financial industry supports registry and the Ministry of Justice has taken steps to implement registry. The registry should include at least all type of consumer credit information and its properties should be cost effective, real time and equally available to all users. Possible problems to the registry include misuse of information and inclusion of border lenders. Effective legislation is required to prevent above problems.</p> <p>Positive credit registry would have multiple consequences, such as prevention of over indebtedness, limiting growth of the payment default faults and more equal access to information on the credit market. However positive credit registry is only one tool to prevent over indebtedness and other measures are needed to tackle such developments.</p>	
Keywords	Positive credit registry, financial industry, indebtedness, credit information, credit markets

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Työn aihe	1
1.2	Tutkimustavoite ja -kysymykset	2
1.3	Tutkimusmenetelmät	2
2	Positiivinen luottotietorekisteri	3
2.1	Käsitteet	3
2.1.1	Positiivinen luottotietorekisteri	3
2.1.2	Negatiivinen luottotietorekisteri	4
2.1.3	Tulorekisteri	4
2.1.4	Maksuhäiriö	4
2.1.5	Ylivelkaantuminen	5
2.2	Positiivinen luottotietorekisteri eri maissa	5
2.3	Positiivisen luottotietorekisterin kehityksen historiaa	8
2.4	Eri tahojen kannanottoja positiiviseen luottotietorekisteriin	14
2.5	Esteitä positiivisen luottotietorekisterin käyttöön ottamiselle Suomessa	16
3	Luottomarkkinoiden nykytilanne Suomessa	18
3.1	Maksuhäiriömerkinnät	18
3.2	Kotitalouksien velkaantuminen	19
3.3	Negatiivisen luottotietorekisterin vaikutukset luotonantoon	20
3.4	Luottomarkkinoiden valvonta	22
3.5	Kulutusluottomarkkinoiden koko ja keskeiset toimijat	23
4	Teemahaastattelut positiivisen luottotietorekisterin mahdollisista vaikutuksista	27
4.1	Haastattelujen suunnittelu	27
4.2	Sytä, miksi positiivinen luottotietorekisteri ei ole käytössä Suomessa	28
4.3	Toimivalle positiiviselle luottotietorekisterille asetettavat vaatimukset	29
4.4	Positiivisen luottotietorekisterin sisältämät toimijat	30
4.5	Positiivisen luottotietorekisterin myönteiset vaikutukset	31
4.6	Positiivisen luottotietorekisterin aiheuttamat riskit tai haitat	31
4.7	Suomen Asiakastiedon järjestelmän vaihtoehtoisuus rekisterille	32
4.8	Positiivisen luottotietorekisterin vaikutus luottoriskien hallintaan	32
5	Tutkimustulokset ja johtopäätökset	33

5.1	Positiivinen luottotietorekisteri Suomessa	33
5.2	Positiivisen luottotietorekisterin toteutuminen lähitulevaisuudessa	34
5.3	Hyödyllisen positiivisen luottotietorekisterin ominaisuudet	35
5.4	Positiivisen luottotietorekisterin seuraukset	36
6	Tutkimuksen arviointi	38
6.1	Opinnäytetyöprosessi	38
6.2	Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	39
6.3	Ehdotus jatkotutkimuksiksi	40
	Lähteet	41
	Liitteet	
	Liite 1. Esimerkki Ruotsin positiivisen luottotietorekisterin rekisteriotteesta	
	Liite 2. Haastattelukysymykset	

1 Johdanto

1.1 Työn aihe

Opinnäytetyön aiheena on arvioida Suomeen suunnitteilla olevan positiivisen luottotietorekisterin vaikutuksia. Tarkoituksena opinnäytetyössä on tarkastella positiivisen luottotietorekisterin toteuttamiskelpoisuutta Suomessa ja toimivan rekisterin edellytyksiä.

Aihe sai alkunsa henkilökohtaisesta mielenkiinnosta finanssialaan ja sen mahdollisiin muutoksiin tulevaisuudessa. Rahoitukseen suuntautuneena opiskelijana positiivinen luottotietorekisteri on erityisen kiinnostava osana jatkuvasti muuttuvaa finanssialaa. Eri-tyisesti aiheen ajankohtaisuus teki sen tutkimisesta mielenkiintoista. Positiivinen luottotietorekisteri ei ole käytössä Suomessa, minkä vuoksi pidin mielenkiintoisena arvioida sen mahdollisia vaikutuksia. Uskoin voivani käsitellä aihetta laajasti ja tehdä siitä hyödyllisen ja kattavan tutkimuksen.

Opinnäytetyö on tutkimuspohjainen ja koostuu viitekehyksestä, toteutusosasta ja johtopäätöksistä. Opinnäytetyössä käsitellään johdannon jälkeen käsitteitä, joiden avulla selvennetään opinnäytetyön aihetta positiivista luottotietorekisteriä. Viitekehyksessä tarkastellaan positiivisen luottotietorekisterin käyttöönoton edellytyksiä Suomessa ja kokemuksia muualla Euroopassa käytössä olevista positiivisista luottotietorekistereistä. Niin sanottua negatiivista luottotietorekisteriä arvioidaan lyhyesti sen toimivuuden ja mahdollisten puutteiden kautta. Lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan positiivisen luottotietorekisterin toteuttamiskelpoisuutta Suomessa sekä syitä miksi positiivista luottotietorekisteriä ei ole vielä käytössä.

Positiivisen luottotietorekisterin mahdollisten vaikutusten tarkastelu on opinnäytetyön varsinainen aihe. Rekisterin mahdollisia vaikutuksia tarkastellaan monipuolisesti ja eri näkökulmista. Esimerkiksi viranomaisten, luotonantajien ja kuluttajien näkökulmista. Painotus keskittyy kuitenkin luotonantajien ja viranomaisten näkökulmaan. Vaikutuksista tarkastellaan tavoitteita, joita positiivisella luottotietorekisterillä ajatellaan yleensä olevan.

Toisaalta tutkitaan positiivisen luottotietorekisterin mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. Esimerkiksi tarkastelemalla sitä kenellä olisi pääsy rekisteriin, voitaisiinko tietoja väärinkäyttää ja miten rekisteri vaikuttaisi yksityisyyden suojaan. Viime aikoina ajankohtaiseksi on noussut Suomen Asiakastiedon käyttämä järjestelmä positiivisen luottotietorekisterin jakamisessa. Siksi opinnäytetyössä tutkitaan tämän järjestelmän tärkeyttä ja sen mahdollisuutta vaihtoehdoksi positiiviselle luottotietorekisterille.

1.2 Tutkimustavoite ja -kysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä selvitys positiivisen luottorekisterin mahdollisista vaikutuksista Suomessa. Positiivinen luottotietorekisteri olisi iso muutos finanssialalla ja sillä olisi vaikutuksia eri elämäntilanteissa oleviin kansalaisiin. Positiivinen luottotietorekisteri on käytössä lähes koko Euroopassa ja Suomessakin kehitys on edennyt rekisterin käyttöönottoa kohden. Näin ollen rekisterin vaikutusten tarkastelua voidaan pitää ajankohtaisena ja tärkeänä aiheena.

Opinnäytetyö on tutkimusperusteinen ja niinpä olennaista on hahmottaa tutkimuskysymykset, joihin työn on tarkoitus vastata. Työ pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Miksi positiivinen luottotietorekisteri ei ole vielä käytössä Suomessa? Miten todennäköistä on positiivisen luottotietorekisterin toteutuminen lähitulevaisuudessa? Millainen positiivisen luottotietorekisterin rekisterin tulisi olla, jotta se olisi mahdollisimman hyödyllinen? Mitä mahdollisia seurauksia positiivisella luottotietorekisterillä olisi?

1.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on tyypiltään tutkimuspohjainen. Aiheen koen sopivan laajaksi ja uskoin, että siitä saa sopivan mittaisen opinnäytetyön. Aiheeseen sai monia eri näkökulmia ja monia asioita piti ottaa huomioon. Opinnäytetyö keskittyy finanssialaan ja sen eri sidosryhmiin. Menetelmää valittaessa tutkimuspohjainen menetelmä tuntui sopivalta, sillä tutkimuskysymykset olivat selviä ja aihe on hyvin teoriapohjainen. Tarkoituksena oli aluksi tutustua aiheeseen kirjallisten lähteiden sekä nettilähteiden kautta. Ja tämän jälkeen aineistoa tukemaan suoritettiin haastatteluja. Haastattelut tehtiin puolistrukturoituina tee-

mahaastatteluina. Opinnäytetyöhön haastateltiin Takuusäätiön ja Nordean edustajia, joiden kautta saatiin eri näkökohtia ja ajankohtaista tietoa. Haastatteluprosessista kerrotaan tarkemmin neljännessä pääluvussa.

Opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista menetelmää. Tämä perustuu siihen, että haetaan asiantuntijoiden näkemystä positiivisen luottotietorekisteriin liittyviin asioihin eikä yleistä mielipidettä asiaan. Työlle on melko selkeä jatkotutkimusmahdollisuus, jonka voisi toteuttaa esimerkiksi, kun rekisteri mahdollisesti on käytössä.

2 Positiivinen luottotietorekisteri

2.1 Käsitteet

Tässä alaluvussa avataan opinnäytetyön kannalta tärkeitä käsitteitä. Osaa käsitteistä tarkennetaan muissa luvuissa. Selvennetty on opinnäytetyön aiheeseen liittyvä positiivinen luottotietorekisteri sekä muut luotonantoon ja opinnäytetyöhön liittyvät rekisterit.

Muita valittuja käsitteitä on luotonantoon ja velkaantumiseen liittyviä termejä, jotka tulevat useasti esille muissa luvuissa. Tähän lukuun valittiin käsitteitä, jotka on oleellista selvittää.

2.1.1 Positiivinen luottotietorekisteri

Positiivisella luottotietorekisterillä tarkoitetaan rekisteriä, jossa on tiedot velallisten luotoista ja niiden lyhennyksistä. Positiivisen luottotietorekisterin sisältö voi lisäksi sisältää muita tietoja, kuten velallisen tulot ja ulosottotietoja. Suomessa positiivisten luottotietojen rekisteröinti on mahdollista vain asiakkaan suostumuksella. (Lapatto 2017.)

Positiivisen luottotietorekisterin tarkoituksena on antaa luotonantajalle tiedoksi yksityishenkilön taloudellinen kokonaistilanne. Rekisterin kautta saadaan reaaliaikaisempi ja laajempi kuva henkilöiden taloudellisesta tilanteesta. Positiivisen luottotietorekisterin nähdään yleisesti helpottavan luotonhakijan luottokelpoisuuden arviointia. (Financer 2018.)

2.1.2 Negatiivinen luottotietorekisteri

Nykyinen lainsäädäntö luottotietorekistereistä pohjautuu negatiivisille luottotietorekistereille. Tällöin luottotietorekisterit voivat sisältää vain maksulaiminlyöntejä sisältäviä tietoja. Luottotietolaissa on säädetty tiedoista, jotka voidaan poimia rekisteriin. (Makkonen 2012, 99.)

Negatiivinen luottotietorekisteri sisältää maksuhäiriöiden lisäksi mm. tietoja edunvalvonasta sekä liiketoimintakiellosta. Negatiivisen luottotietorekisterin tavoitteena on toimia koosteena henkilöiden maksukyvyttömyyteen liittyvistä tiedoista. Tällä hetkellä negatiivista luottotietorekisteriä ylläpitää Suomessa kaksi tahoa: Suomen Asiakastieto Oy ja Bisnode Finland Oy. (Makkonen 2012, 100.)

2.1.3 Tulorekisteri

Vuonna 2019 astuu voimaan Verohallinnon suunnittelema tulorekisteri. Rekisteriin tulee suoraan kaikki palkkatiedot ja vuonna 2020 kaikki eläkkeet sekä etuustiedot. Tulorekisterin käyttöönotto on osa hallituksen julkisten palveluiden digitilisointia. Tiedot ilmoitetaan palveluun reaaliaikaisesti ja maksukohtaisesti. (Vero 2017.)

Tulorekisterin tietosisältö on määritelty tiedon käyttäjiä koskevissa erityislaeissa säädettyjen ilmoitusvelvollisuutta ja tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten pohjalta. Tulorekisterin käyttäjiä ovat monet viranomaiset ja yhtiöt, kuten mm. Kansaneläkelaitos, kunnat ja Työttömyysvakuutusrahasto. (Vero 2018.)

2.1.4 Maksuhäiriö

Maksuhäiriömerkinnän voi saada aikaisintaan kaksi kuukautta maksusuorituksen eräpäivän jälkeen. Velkojan on lähetettävä useita huomautuksia ennen kuin maksuhäiriömerkintä voidaan tehdä luottotietorekisteriin. Maksuhäiriömerkintä kestää yleensä 2–4 vuotta ja sitä ei voi poistaa maksamalla suoritetta. Maksuhäiriömerkintä voi hankaloittaa esimerkin työpaikan, asunnon tai luoton saantia. (Takuusäätiö 2018.)

Maksuhäiriömerkintöjä ylläpitää negatiivisen luottotietorekisterin kautta Suomen Asiakastieto Oy ja Bisnode Finland Oy. Rekisteristä selviää maksuhäiriön yksityiskohdat, mm. onko merkinnän kohteena olevaa velkaa maksettu, maksuhäiriön tyyppi ja kesto. Perusteet maksuhäiriön syntymiselle on määritelty luottotietolaissa. (Suomen Perintätöimistö 2018.)

2.1.5 Ylivelkaantuminen

Ylivelkaantuminen on tilanne, jossa henkilöllä on vaikeuksia selvitä perusmenoista velanhoidokustannusten vuoksi. Suomen Pankin määritelmän mukaan velkaa on liikaa, jos velkaa on viisinkertaisesti kotitalouden tuloihin nähden. Yhtä selkeää ylivelkaantumisen määritelmää ei ole. (Pankkiasiat 2016.)

Ylivelkaantumien riippuu paljon yksityishenkilön taloudellisesta tilanteesta. Maksuhäiriömerkinnän saaneen henkilön katsotaan yleensä olevan ylivelkaantunut. Lisäksi henkilön, joka pystyy hoitamaan kaikki menonsa, voidaan katsoa olevan ylivelkaantunut, jos hänelle ei jää turvamarginaalia. Tämä perustuu henkilön maksukyvyyn alttiudelle heiketä, esimerkiksi lainan korkojen noustessa. (Pankkiasiat 2016.)

2.2 Positiivinen luottotietorekisteri eri maissa

Euroopassa negatiivinen luottotietorekisteri on käytössä 40 maassa, kun taas positiivinen luottotietorekisteri on käytössä 28 maassa (Accis 2018). Positiivinen luottotietorekisteri on käytössä monissa maissa ympäri maailmaa, kuten Australiassa sekä Yhdysvalloissa. Koska opinnäytetyö liittyy kuitenkin Suomen mahdolliseen positiiviseen luottotietorekisteriin, työssä tullaan keskittymään EU-maiden rekistereihin. EU-maita ohjaavat samat direktiivit kuin Suomea ja niinpä vertailu niihin on oleellista. Positiivisen luottotietorekisteri on ollut pitkään käytössä mm. Saksassa, Isossa-Britanniassa sekä Ruotsissa. Huomioitavaa on, että yleisesti talouskehityksessä jäljessä olevat Itä-Euroopan maat ottivat rekisterin käyttöön melko nopeasti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Esimerkiksi vuoden 2004 jälkeen EU:hun liittyneissä maissa on kaikissa käytössä positiivinen luottotietorekisteri. (Accis 2018.)

Suomen lisäksi positiivinen luottotietorekisteri ei ole käytössä Euroopan Unionissa Tanskassa sekä Ranskassa. Ranskassa suurimpana syynä on tiukat yksityisyydensuojalait sekä pankkien vastustus positiiviseen luottotietorekisteriin. Ranskassa ei ole yksityisiä luottotietorekisterejä ja Ranskan keskuspankki ylläpitää negatiivista luottotietorekisteriä. (Ramsay 2014.) Tanskan tilanne on Suomeen verrattava eli suurta yksittäistä syytä ei ole, mutta rekisteriä ei ole erinäisistä syistä otettu käyttöön. Tanskassa toimii yksityisiä negatiivisia luottotietorekisterejä, joiden toimintaa on henkilötietolailla rajattu. Tanskassa positiivisia luottotietoja voi jakaa luotonhakijan suostumuksella. (Jentzsch 2007, 83.)

Positiiviset luottotietorekisterit voidaan jakaa, niiden ylläpitäjän mukaan julkisiin sekä yksityisiin rekistereihin. Monissa Euroopan maissa, erityisesti Itä-Euroopassa toimii vain suuria yksityisiä positiivisen luottotietorekisterin ylläpitäjiä, kuten Experian. Näitä maita on esimerkiksi Unkari ja Baltian maat. (Jentzsch 2007, 83–84.)

Belgia on taas esimerkki maasta, jossa toimii vain julkisia rekisterejä. Belgia on ainoa Euroopan maa, jolla on vain valtion hallitsema luottotietorekisteri, jossa on positiivisia sekä negatiivisia luottotietoja. Belgian keskuspankki perusti kattavan positiivisia sekä negatiivisia luottotietoja sisältävän rekisterin jo 1987. Rekisteri sisältää kaikki henkilökohdaiset lainat sekä luotolla tehdyt ostot. Kaikkien luotonantajien pitää lain mukaan tarkastaa rekisterin tiedot ennen luotonantoa. Rekisterin tietojensaanti on kuluttajille helppoa, kun taas luotonantajien tulee osoittaa, että henkilö hakee heiltä lainaa ennen kuin he pääsevät henkilötietoihin käsiksi. Belgiassa maksuhäiriömerkinnät sekä kotitalouksien velkaantuminen ovat EU:n keskitason alapuolella ja keskitettyä positiivista luottotietorekisteriä voidaan pitää osasyynä tähän. (Sia Partners 2012.)

Suuressa osassa Euroopan maita toimii sekä julkisia, että yksityisiä rekisterin ylläpitäjiä. Esimerkiksi Espanjassa, Saksassa ja Isossa-Britanniassa on julkisia ja yksityisiä toimijoita, joista selvä enemmistö on yksityisiä. Saksassa ensimmäinen luottotietorekisteri perustettiin 1879 ja nykyään toimijoita on 20. Saksan vuonna 1934 perustettua julkista positiivista luottotietorekisteriä ylläpitää Saksan keskuspankki. Saksassa säädettiin myös maailman ensimmäinen tietoturvalaki ja nykyään positiiviset luottotietorekisterit ovat hyvin kattavia. (Jentzsch 2007, 89-90.) Selvästi suurin positiivisen luottotietorekisterin ylläpitäjä on Schufa Holding, jonka rekisteri kattaa luottotiedot noin kolmesta neljäsosasta saksan kansalaisista (Schufa Holding AG 2010).

Association of consumer credit information suppliers eli Accis on luottorekisterien ylläpitäjien järjestö, johon kuuluu lähes kaikki Euroopan luottotietorekisterit. Vuoden 2017 tutkimus kohdistui 32 eri rekisterin ylläpitäjään 23 eri maasta. Accis tekee säännöllisesti tutkimuksia ja niinpä sen tarjoaminen tietojen voidaan katsoa edustavan Euroopan luottotietorekisterejä yleisellä tasolla. Accisin tutkimuksen mukaan suurimmassa osassa luottotietorekistereitä on tiedot asuntolainoista, kuluttajaluotoista, luotto- ja maksukor-teista sekä käyttötilien lainaukset. Suurimmat luottorekisterien käyttäjät ovat pankit, leasingyhtiöt, luottokorttiyhtiöt, asuntolainan luotontarjoajat sekä osuuspankit. Selvästi suurin osa luottorekistereistä eli 81 prosenttia on voittoa tavoittelevia. Vain 9 prosenttia rekistereistä on suoraan hallituksen alaisia. Luottotietorekisterejä käytetään eniten luotonannon, portfolion tarkistamisen ja henkilötietojen tarkistamisen takia. Yksi tulevaisuuden trendi luottotiedoissa on sosiaalisen median käyttö. Tällä hetkellä sitä käytetään 4 maassa, mutta määrän arvioidaan nousevan. (Accis 2018.)

Kuluttajista 69 prosentilla on vapaa pääsy omiin tietoihin, kun taas kaikilla on oikeus tehdä oikaisupyyntö omista tiedoistaan. Tietojen tarkistaminen on kuluttajille lähes kaikissa rekistereissä ilmaista. Huomioitavaa on, että vain 37 prosenttia rekistereistä jakaa tietoja maarajojen yli. Maarajojen ylitse tietojen jakamisen määrä ei ole oleellisesti muuttunut vuodesta 2012. Suurimmat esteet maarajojen yli jakamiselle on rajoittavat tai epäselvät säännökset sekä kysynnän vähyys. Tehokkaampaa jakamista edistäisi lainsäädännön uudistaminen. Henkilötietojen suhteen rekisterit ovat lähes kaikki hyvin kattavia. Lähes kaikki rekisterit sisältävät tiedot mm. syntymäajasta, veroista sekä osoitteesta. Lähes kaikki rekisterit sisältävät myös henkilön konkurssitiedot sekä oikeuden määräämät tuomiot. Mielenkiintoista on kuitenkin, että vain Kyproksen, Puolan, Ruotsin ja Ison-Britannian rekisterit sisältävät yksityishenkilön tulotiedot. Kuitenkin tutkimuksessa huomautetaan, että joillakin rekistereillä on tiedot, jolla pystytään arvioimaan tuloja ja niinpä niitä ei tarvitse erikseen kerätä. Käytettyjen lähdetyyppien määrä on hyvin vaihtelevaa. Ison-Britannian ja Saksan rekisterit käyttävät peräti 21 eri lähdettä, kun taas Serbian ja Kyproksen vain kolmea. (Accis 2018.)

Yleisesti maissa, jotka ovat ottaneet positiivisen luottotietorekisterin käyttöön on rekisterin sisältö laajentunut vuosien kuluessa. Esimerkiksi Ruotsissa positiivinen luottotietorekisteri on kasvanut kaikkien 15-vuotiaiden tiedot sisältävään rekisteriin. Tällainen lähes kaikkia kansalaisia koskeva rekisteri on merkittävä yhteiskunnallinen rekisteri. (Saaren-pää 2013, 35.)

Ääriesimerkkinä positiivisen luottotietorekisterin laajuudesta on Ruotsi, jossa luottorekisteri hyödyntää mm. ulosotto- ja veroviranomaisten rekistereiden tietoja. Ruotsissa luottotietorekistereillä on hyvin pitkä historia. Ensimmäinen luottotietorekisteri perustettiin jo 1890-luvulla ja ala on nyt melko kilpailullinen. (Jentzsch 2007, 88.) Ensimmäinen positiivinen luottotietorekisteri otettiin käyttöön vuonna 1992. Rekisterien kattavuutta selittää osin se, että ne perustettiin ennen henkilötietolakien yleistä laajentumissuuntausta. Ruotsilla on Euroopan rekistereistä alhaisin luottotiedon kirjauksen alaraja 200 kruunua eli noin 20 euroa (Accis 2018).

Ruotsissa ei ole julkista luottotietorekisteriä, vaan seitsemän yksityistä toimijaa, joista merkittävimmät ovat Upplysningscentralen (UC) ja CreditSafe. Rekisterien tiedot eivät juurikaan vaihtelee keskenään vaan ne kilpailevat käytettävyyden ja lisäpalvelujen avulla. Luottotiedot kerätään luotonantajilta ja julkisista rekistereistä, kuten Maanmittauslaitokselta, verohallinnolta, ulosottoviranomaisilta ja käräjäoikeuksista. Rekisterit sisältävät luotonhakijan perustiedot, tulo- ja varallisuustiedot sekä maksuhäiriötietoja. Ruotsin luottolain mukaan henkilölle ilmoitetaan aina kun tietoja on käytetty ja kuka niitä on käyttänyt. (Nortio 2017.) Liitteessä 1 ovat esimerkkiedot Ruotsin UC:n positiivisesta luottotietorekisteristä.

2.3 Positiivisen luottotietorekisterin kehityksen historiaa

Suomessa on koko luottotietojen sääntelyn ajan eli vuodesta 1988 saakka pitäydyt negatiivisten luottotietojen järjestelmässä. Luottotietotoiminnassa on lupa hyödyntää yksilön tunnistetietojen ohella vain maksuhäiriöön liittyviä tietoja. (Saarenpää 2013, 24.)

Negatiivisessa luottotietorekisterissä on tiedot luottotiedot menettäneistä henkilöistä. Negatiivisessa rekisterissä on eritelty eri merkkien avulla, mistä maksuhäiriömerkintä johtuu. Lainantaja voi tarkistaa asiakkaan luottotiedot ja myös lainanhakija voi tarkastaa omat luottotietonsa. (Suomen Perintätoimisto 2018.)

Vuonna 2008 puhjennut suuri finanssikriisi on vaikuttanut merkittävästi luottomarkkinoihin. Finanssikriisiin voidaan katsoa korostaneen luottotietojen keräämisen tärkeyttä, perustuen viranomaisten luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan liittyviin tiedonsaannin periaatteisiin. (Kontkanen 2018, 11.)

Vuonna 2013 Oikeusministeriö teki selvityksen positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta. Selvityksessä ei suositeltu positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa pääasiassa tulevan Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen vuoksi. Selvityksessä löydettiin kuitenkin positiivista luottotietorekisteriä puoltavia seikkoja, kuten informaation tasapainottaminen luottosuhteissa, luottotietotoiminnan kehitys sekä ylivelkaantumisen entistä tehokkaampi seuranta. (Oikeusministeriö 2013.)

Suomessa on hallituksen toimesta tehty muitakin selvityksiä positiivisen luottotietorekisterin käytöstä. Esimerkiksi valtioministeriö laati vuonna 2012 muistion nimeltään Finanssimarkkinoiden makrotaloudellisista vaikutuksista. Muistion työryhmä totesi muistion johdopäätöksissä positiivisen luottotietorekisterin olevan merkittävä keino ylivelkaantumisen hillitsemiseen ja että sitä kautta on tärkeää tehdä lainsäädännöllisiä muutoksia positiivisen luottotietorekisterin mahdollistamiseksi. Positiivisen luottotietorekisterin ilmaistiin tukevan esityksen tavoitteita ja esimerkiksi lieventävän pikaluottoihin liittyviä sosiaalisia ongelmia. Varsinaisia lainsäädäntöehdotuksia ei muistiossa esitelty. (Pikkarainen & Kuisma & Antila & Tarkka & Tuominen 2012, 62.)

Suomen Asiakastieto alkoi vuonna 2013 keräämään positiivisia luottotietoja tiedonjako- palvelun kautta. Palveluun kuuluu tällä hetkellä 31 eri luotonantajaa, joista pankkialaa edustaa Aktia Pankki Oyj. Välitettäviä luotonsaajan positiivisia luottotietoja ovat esimerkiksi lainojen määrä, lainojen lyhennyksen suuruus kuukausittain, lainatyypit (esim. vakuudettomat, vakuudelliset) ja ilmoitetut vuositulot. Varsinaisesta positiivisesta luottotietorekisteristä ei ole kyse, sillä esimerkiksi tietoja saadaan vain luotonsaajan suostumuksella ja tietoja tietokantaan kerätään tapauskohtaisesti. Luotonantaja säilyttää positiivisia luottotietoja viisi vuotta, jos luotto myönnetään ja kaksi vuotta, jos sitä ei myönnetä. (Suomen Asiakastieto 2018a.) Suomen Asiakastieto arvioi järjestelmän avulla vuonna 2018 tehtävän noin puolta miljoonaa luotonhakijaa koskevia päätöksiä (Suomen Asiakastieto 2018c).

Kuvio 1 osoittaa, miten positiivisten luottotietojen järjestelmä toteutuu käytännössä. Järjestelmän tiedot koostuvat luotonhakijoiden antamista vapaaehtoisista positiivisista luottotiedoista. Luottoprosessissa luotonantajat saavat järjestelmän tekemän kyselyn kautta tiedot kuluttajan positiivisista luottotiedoista. Kyselyn avulla saadaan tiedot vain niistä tietokannoista, joiden asiakas luotonhakija on. (Asikainen 2018.)

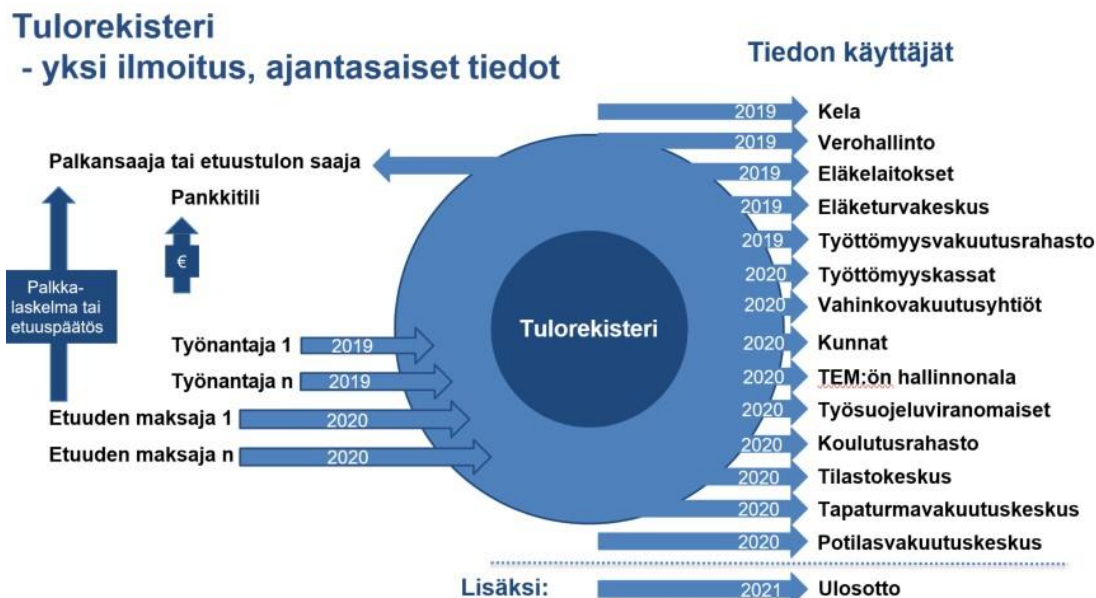
POSITIIVISEN TIEDON JAKAMISJÄRJESTELMÄ

Kuvio 1. Positiivisen tiedon jakamisjärjestelmä (Asikainen 2018).

Vuonna 2019 aukeaa Verohallinnon käytännössä toteuttama tulorekisteri, joka tulee sisältämään kaikki kansalaisten palkkatiedot. Kuvio 2 havainnollistaa tulorekisterin käyttöönottoa sekä sen käyttäjiä. Vuoden 2020 alusta rekisteriin lisätään eläkkeet sekä muut sosiaaliset etuudet. Vuonna 2019 rekisterin tulisi sisältämään arviolta 2,8 miljoonan palkansaajan tiedot ja 4,6 miljoonan tulonsaajan tiedot vuonna 2020. Rekisteri helpottaa palkkatietojen antamista, sillä työnantajien tarvitsee ilmoittaa henkilöstönsä palkkatiedot rekisteriin vain yhden kerran, jolloin tiedot ovat saatavilla kaikille viranomaisille sekä muille tahoille. Sitä ennen tiedot pitää kuitenkin taas ilmoittaa erikseen mm. verottajalle, työeläkeyhtiöille sekä vakuutusyhtiöille. Tulorekisteri tulee olemaan auki kansalaisille sähköisen asiointipalvelun kautta. Tulorekisteriä voitaisiin hyödyntää luotonannossa, jos luotonantajat pääsisivät luotonhakijoiden tuloihin käsiksi luotonannon yhteydessä. (Tuominen 2018.)

Tulorekisteri säilyttää tietoja kymmenen vuotta ja tietojen käsittely on maksutonta. Tiedot ilmestyvät rekisteriin viimeistään viisi pankkipäivää palkkapäivän jälkeen. Tulorekisteri ei luo uusia tiedonsaantioikeuksia. (Vero 2018.)

Kuvio 2. Tulorekisterin tiedonanto ja käyttäjät (Vero 2018).

Elokuussa 2017 Ylen teettämässä kyselyssä selvisi, että enemmistö kansanedustajista kannattaa positiivisen luottotietorekisterin perustamista. Perustana kannatukselle oli ylivelkaantumisen estäminen sekä maksuhäiriöisten määrän kasvu kahdeksana vuotena putkeen. (Karismo 2017.)

Oikeusministeriö aloitti joulukuussa 2017 selvityksen positiivisen luottotietorekisterin käyttöön otosta. Selvityksen oli määrä valmistua kesäkuussa 2018. Selvityksen perusteena oli positiivisten luottotietojen keräämisen ajankohtaisuus ja sitä kautta luotonantamisen toimivuuden selvittäminen. Selvityksen tavoitteena oli selvittää rekisterin tarpeellisuus, mitä positiivisia tietoja luotonantajalla tulisi olla ja miten niitä tulisi käyttää sekä miten rekisterin kustannukset jakaantuisivat. (Oikeusministeriö 2017.)

Oikeusministeriön tilaama selvitys positiivisesta luottotietorekisteristä julkaistiin syyskuussa 2018. Selvityksessä suositeltiin positiivisen luottotietorekisterin perustamista. Perusteena positiivisten luottotietojen tarpeelle on selvityksen mukaan luottojen tarjonnan kasvu, luotonannon digitalisoituminen, kotitalouksien velkaantuminen sekä kansainvälinen käytäntö. Positiiviset tiedot voivat selvityksen mukaan alentaa luotonantajille koituvaa riskiä, edistää vastuullista luotonantoa ja ehkäistä ylivelkaantumista. (Oikeusministeriö 2018b.)

Oikeusministeri Antti Häkkänen totesi selvityksen perusteella suhtautuvansa myönteisesti positiiviseen luottotietorekisteriin ja selvityksen antavan hyvän pohjan jatkovalmisteluille. Selvitys on osa oikeusministeriön ylivelkaantumisen hallinnan pakettia. Paketissa on koottu yhteen ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemistä ja ylivelkaantuneiden asemaa helpottavia toimenpiteitä. Pakettiin kuuluu mm. talous- ja velkaneuvonnan parempi resurssointi sekä taloustaitojen koulutuksen vahvistus. (Oikeusministeriö 2018b.)

Selvityksessä ehdotettu rekisteri koostuisi kuluttajien luottoja ja tuloja koskevista tiedoista. Selvityksessä ehdotetaan positiivisen luottotietorekisterin perustamista vuonna 2019 aloittavan tulorekisterin yhteyteen ja ylläpitäjänä toimisi Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Luottotietojen perustana olisi Suomen Pankin luottomarkkinoiden seuranta ja valvontaa varten kerättävät tiedot kulutusluotoista. Suomen Pankki saisi lisäoikeuksia saadakseen tietoa luotoista, mutta ei voisi tarkastella yksittäisiä rekisteröityjä kohteita. (Oikeusministeriö 2018b.)

Luotonantajilla olisi velvollisuus aina luottoa antaessa tarkistaa tiedot rekisteristä ja ilmoittaa myöntämänsä luotot. Rekisterin perustamisen kuluiksi arvioidaan 20 miljoonaa euroa ja ylläpitokustannuksiksi kolme miljoonaa euroa vuodessa. Euroopan unionin tietosuoja-asetus ei aseta rajoitteita rekisterille. Positiivisia luottotietoja saisi käyttää luotonhakijan luottokelpoisuuden arviointiin ja erikseen määriteltäviin viranomaistehtäviin. Rekisteröidyillä olisi mahdollisuus tarkastaa omat tietonsa. (Oikeusministeriö 2018b.)

Yleinen yhteiskunnallinen tietojen digitalisointi on lisännyt sähköisten tietokantojen tarvetta. Tähän liittyen rahan käyttökin on sähköistynyt. Ainoa keino välttää täydellä varmuudella maksuhäiriömerkintä on tehdä käteiskauppaa, mutta nykyään tämä on vanhentunutta ja käytännössä mahdotonta toteuttaa. Luottoa saa helposti nykyään sähköisesti ja niinpä digitalisaation voidaan katsoa lisänneen tarvetta sähköisille rekistereille ja niin myös positiiviselle luottotietorekisterille. (Johansén 2017.)

Yksityisyyden suoja on oleellinen seikka, joka vaikuttaa positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoon ja rekisterin tietojen sisältöön sekä tiedonhallintaan. Yksityisyyden suojaa turvataan useissa eri laeissa, joista merkittävin on henkilötietolaki (523/1999). Henkilötietojen käsittelyä säännellään Suomessa yleislain lisäksi lukuisissa sektori- ja toimialakohtaisissa erityislaeissa. Tietosuojalainsäädäntöä on uudistettu viime vuosina. EU:n

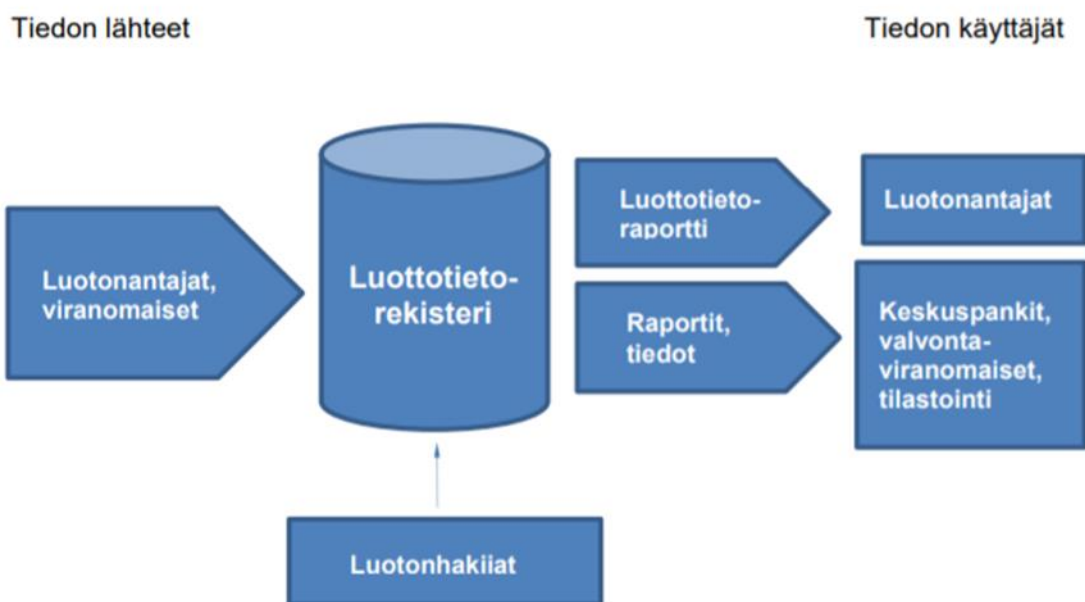
yleinen tietosuojasetus 2016/679 tuli voimaan 25.5.2018. Asetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä Suomessa. Asetuksen tavoitellaan henkilötietorekisterien tietosuojan vahvistamista. (Tietosuojasetus 2018.)

Tietosuojasetuksen tavoitteena on parantaa henkilötietojen suojaa, edistää EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden kehitystä ja yhtenäistää tietosuojasääntelyä kaikissa EU-maissa. Tietosuojasetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn kaikessa automaattisessa muodossa ja manuaalisessa muodossa henkilötietojen käsittelyyn, silloin kun henkilötiedot muodostavat osan rekisteriä. Tietosuojasetuksessa ei kuitenkaan sisälly luottotietotoimintaa koskevaa erityissääntelyä. Asetus kuitenkin vahvistaa yksityishenkilöiden oikeutta saada tietoa omien henkilötietojen käytöstä sekä parantaa suojaa tietoturvaloukkauksia vastaan. Tietosuojasetus ei siis aiheuta esteitä positiiviselle luottotietorekisterille, mutta se on tärkeää ottaa huomioon rekisterin suunnittelussa. (Tietosuojasetus 2018.)

Luottotietojärjestelmät ovat yleensä rekisteripohjaisia, joissa tietoja kerätään luottolaitoksilta rekisteriin. Rekisterissä olevia tietoja päivitetään säännöllisesti. Keskityt rekisterit voivat olla julkisen vallan, kuten keskuspankkien tai yksityistein tahojen ylläpitämiä. Julkisen vallan rekisterit keskittyvät yleensä lisäksi markkinoiden valvontatarkoituksiin. (Kontkanen 2018, 14.)

Kuvio 3 havainnollistaa keskitetyn rekisterin mallia. Mallin mukaan tieto luottotietorekisteriin tulee luotonantajilta, luotonhakijoilta ja viranomaisilta. Tietoa käyttää luotonantajat ja tietyt viranomaiset. Luotonantajat saavat luottotietoja, kun taas viranomaiset erinäisiä raportteja.

Keskitetty rekisterimalli

Kuvio 3. Keskitetty rekisterimalli (Kontkanen 2018, 15).

2.4 Eri tahojen kannanottoja positiiviseen luottotietorekisteriin

Finanssivalvonta ilmaisi kannattavansa positiivista luottotietorekisteriä jo vuonna 2012 (Alhonsuo 2012). Finanssialan etujärjestö Finanssiala muutti keväällä 2017 kantansa positiivisesta luottotietorekisteristä myönteiseksi. Aiemmin Finanssiala suhtautui rekisteriin varauksellisesti mm. sen johdosta, että se piti epäselvänä, miten kulut ja hyödyt jakautuisivat. Finanssiala katsoo nyt, että läpinäkyvyyden lisääminen luotonannossa on tärkeää ylivelkaantumisen estämisen perusteella. (Lapatto 2017.)

Finanssiala perustelee kasvanutta tarvetta rekisterille lainanantajien määrän kasvulla ja lainojen saamisen nopeutumisella. Finanssiala uskoo, että huolellisella lainvalmistelulla estetään rekisterin väärinkäytökset, esimerkiksi pikaluottoyritysten rekisterin väärinkäyttäminen markkinointi tarkoituksiin. Finanssiala katsoo lisäksi, että ulkomaisten lainanantajien sisällyttäminen rekisteriin olisi haastavaa. (Karismo 2017.)

Finanssialan mukaan rekisterin tulisi olla kattava, kustannustehokas ja ajantasainen. Finanssialan mukaan rekisteriä voisi ylläpitää julkinen valta tai yksityinen toimija. Finanssiala korostaa, että kuluttajasuojasta pidettäisiin kiinni. (Eskola 2017.)

Suomen Pankin pääjohtaja Olli Rehn kertoi kokevansa positiivisen luottotietorekisterin tärkeäksi välineeksi ylivelkaantumisen ehkäisemiseen (Yle 2018). Suomen Pankki koki lisäksi rekisterin antavan nykyistä tarkemman ja ajankohtaisemman kuvan kotitalouksien velkojen lähteistä sekä jakautumisesta (Nykänen 2018).

Velkakierteessä ja taloudellisesti haavoittuvassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä auttava sosiaalialan järjestö Takuusäätiö on positiivisten luottotietojen jakamisen kannalla, sillä ne ehkäisisivät ylivelkaantumista sekä syrjäytymistä. Positiivinen luottotietorekisteri tarjoaisi kannustimen hyvän luottohistorian rakentamiseen ja toisi avun velkakierteessä oleville, sillä he eivät niin helposti pystyisi ottamaan lainaa lainan päälle. (Markkanen 2016.)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto kokee positiivisten luottotietojen jakamisen mahdollistavan informaation tasaamisen luotonantomarkkinoilla. Ja helpottavan uusien luotonantajien markkinoille tuloa. Virasto korostaa tasaisen tiedonjaon tärkeyttä, esimerkiksi kulujen jakautumisen kannalta. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2017.)

Suomalainen rahoitusyhtiö Santander Consumer Finance Oy ilmaisi olevansa positiivisen luottotietorekisterin kannalla. Santander kokee avoimuuden olevan tärkeää luotonannossa ja kokee rekisterin mahdollistavan ylivelkaantumisen tai liikojen lainojen myöntämisen ehkäisemisen. Nykyisen negatiivisen luottotietorekisterin Santander kokee hitaaksi, yksipuoliseksi järjestelmäksi, joka ei kerro paljoa velkaantumisesta. (Sjöberg 2017.)

Pikaluottoja tarjoava Ferratum on ilmaissut olevansa positiivisen luottotietorekisterin kannalla. Ferratum katsoo, että rekisteri parantaisi kuluttajan asemaa, vähentäisi maksuhäiriömerkintöjä ja alentaisi luottojen hintoja. (Ferratum.)

Monet muutkin pikaluottoja tarjoavat yritykset ovat positiivisen luottotietorekisterin kannalla. Vippi.fi lainapalvelua ylläpitävä Tact Finance Oyj on ilmaissut kannattavansa rekisteriä. Yritys perustelee kantaansa luotonantajan vastuun tärkeydellä, luottoprosessin helpottumisella sekä maksuhäiriöisten henkilöiden tilanteen helpottamisella. Kulutusluottojen saatavuutta ei kuitenkaan haluta rajoittaa. (Vippi 2018.)

Tietosuojavalvottu katsoo, että positiivisella luottotietorekisterillä ei todennäköisesti pystytä estämään ylivelkaantumista. Tietosuojavalvottu kokee myös, että ajatus positiivisesta luottotietorekisteristä on modernin tietosuojan perusteella vanhentunut. Käytännön ongelmina tietosuojavalvottu pitää sitä, kuka rekisteriä rahoittaisi ja ylläpitäisi. (Aarnio 2017.)

Pankkien kanta positiiviseen luottotietorekisteriin on muuttunut vasta viime vuosina. Vuonna 2016 Nordean sekä OP-ryhmän liiketoimintajohtajat totesivat, ettei positiivisella luottotietorekisterillä olisi oleellista vaikutusta luotonantoon ja että ilman rekisteriä oltiin pärjätty (Saario 2016).

Suomen Asiakastieto on ilmaissut näkökulman siitä, että positiivinen luottotietorekisteri ei välttämättä ole enää tarpeellinen. Suomen Asiakastieto katsoo sen itsensä keräämien positiivisten luottotietojen tarjoavan mahdollisuuden kattavalle järjestelmälle. Suomen Asiakastiedon liiketoimintajohtaja Jouni Muhonen arvioi, että positiivisen luottotietorekisterin käyttöön ottaminen veisi vuosia ja olisi kallista, kun taas Suomen Asiakastiedolla on järjestelmä jo olemassa. (Eskola 2017.)

Kansainväliset asiantuntijat ovat ilmaisseet oman näkemyksensä positiivisesta luottotietorekisteristä. Ekonomistit John M. Barron ja Michael State perustelevat positiivisen luottotietorekisterin hyötyjä neljällä seikalla: luotonantajien luottotappioiden vähenemisellä, luotonantajien mahdollisuudella seurata lainoja paremmin, kilpailun kasvamisella alalla sekä luotonsaamisenmahdollisuuksien paranemisella pienituloisille. (Möttönen 2017.)

2.5 Esteitä positiivisen luottotietorekisterin käyttöön ottamiselle Suomessa

Suomessa positiivisen luottotietorekisterin perustamiselle on koettu olevan useita esteitä. Esimerkiksi Tietosuojavalvottun näkemyksen mukaan positiivisen luottotietorekisterin sijaan pitäisi etsiä vaihtoehtoisia mahdollisuuksia tarkastaa vapaaehtoisesti luottotiedot. Kuluttajaviraston mukaan rekisterin kulut koituisivat vain osan kansalaisten maksettavaksi. Suuret lainamäärät eivät välttämättä tarkoita, että henkilö on maksukyvytön tai ylivelkaantunut. Uutta lainaa haettaessa vanhat lainat voivat nostaa uuden lainan hintaa, vaikka maksuhäiriöitä ei olisi. (Summarum 2012.)

Lainsäädännöllinen este positiiviselle luottotietolaille on luottotietolaki, jota eduskunnan pitäisi muuttaa ennen kuin positiivista luottotietorekisteriä voitaisiin perustaa. Nykyinen luottotietolaki ei salli velkojen saldon tai vastaavan tiedon tallentamista luottotietorekisteriin. Luottotietolaki estää siis positiivisten luottotietojen jakamisen. (Luottotietolaki 2007, 4. luku 12,13 §.)

Toinen juridinen este on ollut henkilötietolaki. Henkilötietolain mukaan luottotietorekisteriin sai tallentaa henkilön perustiedot sekä tietoja laissa määrätystä maksuhäiriöstä sekä tiettyjä henkilön toimintakelpoisuutta koskevia tietoja ja tiedot maksuhäiriön suorittamisesta. Henkilötietolakia kuitenkin muutettiin ja nykyään se ei positiivisten luottotietojen jakoa estä. (Henkilötietolaki 1999, 4. luku 20 §.)

Positiivinen luottotietorekisteri hankaloittaisi mahdollisesti työttömien tai tulottomien lainan saantia. Nykyäänkin heidän on vaikea saada luottoa muilta kuin pikaluottoyhtiöiltä. Lainan saanti on vielä vaikeampaa, mikäli lainanhakijalla on maksuhäiriömerkintä. (Talouteen 2018.)

Yhtenä näkökulmana mahdolliselle esteelle positiivisen luottotietorekisterin käyttöön on ollut se, että rekisterin käyttöönotto heikentäisi pankkien asemaa luotonannossa. Pankeilla on ollut luotonannossa informaatioetu muihin luotonantajiin nähden. (Aarnio 2017.) Esimerkiksi mikäli lainanhakijalla on tili pankissa, josta luottoa haetaan, pankilla on sitä kautta ollut tieto lainanhakijan säännöllisistä tuloista sekä menoista. Näin ollen pankit ovat pystyneet arvioimaan luotonhakijan taloustilannetta muita luotonantajia laajemmin. Muilla luotonantajilla tieto asiakkaan taloustilanteesta sekä luotoista rajoittuu yleensä asiakkaan antamaan informaatioon. Toisaalta pelkästään tilitietojen perusteella arviointi on rajallista, sillä esimerkiksi muiden luottojen kestoa ja korkoja on haastavaa arvioida. Tämä este on nykytilanteessa pienentynyt, sillä suurin osa pankeista ja niihin liittyvistä sidosryhmistä on ilmoittautunut olevansa positiivisen luottotietorekisterin kannalla.

3 Luottomarkkinoiden nykytilanne Suomessa

3.1 Maksuhäiriömerkinnät

Kuten luvusta 2.4 käy ilmi, monien finanssialan organisaatioiden sekä viranomaisten perusteena positiivisen luottotietorekisterin käytölle on ylivelkaantumisen ja maksuhäiriöiden kasvun sekä syntymisen ehkäisy.

Suomen Asiakastieto Oy:n toimitusjohtaja Jukka Ruuska katsoi nuorten ylivelkaantumisen olevan huolestuttavaa vuonna 2013. Joka kuudennella nuorella 25–30-vuotiaalla miehellä oli maksuhäiriömerkintä, ja maksuhäiriön saaneen vaikeudet jatkuivat yli 70 prosentin todennäköisyydellä. Nuorten maksuhäiriöiden katsotaan kumpuavan kyvyttömyydestä hoitaa omaa talouttaan. Pienlainoja oli tuolloin otettu noin puoli miljoonaa, ja ratkaisuksi Ruuska ehdotti positiivisen luottotiedon hyödyntämistä lainanannossa sekä taloudellisen opetuksen tehostamista. Lisäksi tulotietojen hyödyntämisen luotonannossa Ruuska koki tärkeäksi. (Ruuska 2013.)

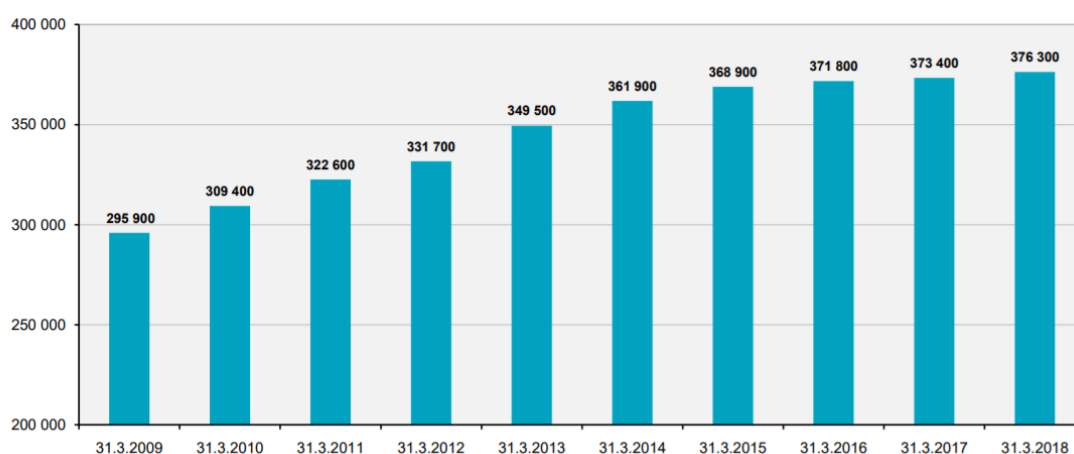
Maksuhäiriöisten määrä kasvoi vuonna 2018 uuteen ennätykseen. Voimassa oleva maksuhäiriömerkintä löytyi maaliskuussa 376 300 henkilöltä. (Suomen Asiakastieto 2018b.) Kesäkuun lopussa maksuhäiriömerkintä oli yli 379 000 henkilöllä. Yli puolet rekisterissä olevista oli saanut uusia merkintöjä vuonna 2018 (Suomen Asiakastieto 2018c.).

Kuten kuviosta 4 käy ilmi maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrä on kasvanut jatkuvasti vuosina 2009–2018. Positiivisen luottotietorekisterin käyttöön ottaminen olisi yksi työkalu maksuhäiriömerkintöjen rajoittamiseen, mutta sen tarkkaa vaikutusta on jokseenkin haastavaa arvioida. Usein maksuhäiriöt johtuvat siitä, että lainan maksamiseen otetaan uutta lainaa. Positiivinen luottotietorekisteri voisi alentaa lainojen hintoja ja siten ehkäistä maksuhäiriömerkintöjä.

Maksuhäiriötilastojen mukaan vuonna 2017 noin 12 prosenttia merkinnöistä aiheutui kulutusluotoista. Asuntoluottojen merkitys maksuhäiriömerkinnän lähteenä on vähäinen niiden suuresta määrästä huolimatta. Maksuhäiriöistä suurimman osan aiheuttavat tavaroiden ja palvelujen maksamiseen liittyvät häiriöt sekä viranomaismaksuihin ja veronluonteisiin maksuihin liittyvät häiriöt. (Kontkanen 2018, 17.)

Asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota, että maksuhäiriöiden kasvu talouskasvun aikana on merkki, ettei niiden välillä ole selvää korrelaatiota. Lisäksi pankkien ongelmaluotoissa ei ole ollut maksuhäiriömerkintöjen tapaista voimakasta kasvua. Maksuhäiriöiden kasvua selittää osaltaan mm. talouskasvusta huolimatta jatkunut vakuudettomien kulutusluottojen määrällinen kasvu. Lisäksi Suomen Asiakastiedon rekisterissä olevilla on keskimäärin 15 maksuhäiriömerkintää, eikä heihin talouden suhdanteilla ole velan suuruuden perusteella oleellista vaikutusta. (Räisänen & Hartikainen 2018.)

HENKILÖT, JOILLA ON MAKSUHÄIRIÖ 31.3.2009-2018 **PERSONS WITH PAYMENT DEFAULTS 31.3.2009-2018**

Kuvio 4. Maksuhäiriöisten suomalaisten määrä. (Suomen Asiakastieto 2018b).

3.2 Kotitalouksien velkaantuminen

Maaliskuussa 2018 kotitalouksien lainakanta oli 128 prosenttia käytössä olevista tuloista. Velkaantuneisuus oli näin noin 40 prosenttiyksikköä korkeampi kuin ennen 1990-luvun pankkikriisiä. Kulutusluottojen määrä oli tällöin 19 miljardia euroa, joista pankit ovat myöntäneet noin 12 miljardia. Muista kuin pankkien myöntämistä kulutusluotoista merkittävän osan muodostavat norjalaiset verkon kautta luottoa antavat toimijat. Vuonna 2018 valmistuvan selvityksen positiivisesta luottotietorekisteristä toivottiin tuovan lisätietoa kokonaisvelkaantumisesta. (Jurvelin 2018.)

Suomen Pankki on todennut kotitalouksien velkaantumisen viimeaikaisen kasvun johtuvan erityisesti taloyhtiölainoista sekä asuntolainoista. Velkaantumisriskiä on kasvattanut

mm. kulutusluottojen ehtojen keveneminen sekä digitalisaation mahdollistamat uudet rahoituspalvelut. Kotitalouksien velkaantumisen seurauksena kokonaiskysyntä pienenee ja yritysten kannattavuus heikkenee. Suomen Pankki reagoi velkaantumiseen vaatimalla asuntolainojen lainakaton kiristämistä. (Suomen Pankki 2018c.)

Kotitalouksien velkaantuminen on maksuhäiriömerkintöjen lailla ollut jatkuvassa kasvussa. Vuonna 2017 myös kotitalouksien säästämisaste kasvoi noin prosentin negatiiviseksi, eli kotitaloudet kuluttivat selvästi tulojaan enemmän. Säästämisaste on ollut vuotta 2017 huonompi pankkiryhmän tilastokatsauksen aikana vain kahdesti vuosina 1977 ja 1988. Kotitalouksien velkaantumisen voidaan katsoa rajoittaneen Suomen talouskasvua. (Heima 2017.)

Kotitalouksien velkaantumisen hillitsemistä on ryhdytty selvittämään elokuussa 2018 asetetussa valtiovarainministeriön työryhmässä. Selvitystyön taustalla on esimerkiksi suurten taloyhtiölainojen yleistyminen. Työryhmän tarpeellisuutta perustellaan mm. sillä, että Suomen kotitalouksien velkaantuneisuus on noussut historiallisen korkeaksi. Kotitaloudet ovat velkaantuneet epäsuorasti, kun suurten taloyhtiölainojen käyttö on yleistynyt rakennettaessa uusia asuntoja. Kokonaiskuvaa velkaantumisesta vaikeuttaa myös se, että kotitaloudet ottavat entistä enemmän lainaa muualta kuin perinteisiltä pankeilta. Työryhmän toimeksiantona on muun muassa tehdä lainsäädäntöehdotukset, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa. Työryhmän toimikausi kestää syyskuusta 2018 maaliskuuhun 2019. (Valtiovarainministeriö 2018.)

Euroopan järjestelmäriskikomitea ESRB on ilmaissut huolensa Suomen kotitalouksien korkeasta ja kasvavasta velkaantumisesta. Komitean mukaan velkaantuminen voi muodostaa riskin pitkällä aikavälillä rahoitusjärjestelmän vakaudelle ja reaalitalouden kehitykselle. Myös Kansainvälinen valuuttarahasto IMF on kiinnittänyt huomiota kotitalouksien velkaantumiseen. (Uusi Suomi 2017.)

3.3 Negatiivisen luottotietorekisterin vaikutukset luotonantoon

Kuluttajansuojalain mukaan luotonantajan on arvioitava luotonhakijan luottokelpoisuus riittävien tietojen perusteella uuden luottosopimuksen teossa sekä nykyistä luottorajaa muutettaessa (Kuluttajansuojalaki 1978, 7 luku 14 §). Luottotietolaissa on säädetty negatiivisen luottotietorekisterin tiedoista, ja luottotietolain noudattamista valvoo tietosuo-

javaluutettu. Luottoa myönnettäessä hyödynnetään yleensä kaikkia mahdollisia tietolähteitä. Tietoa saa viranomaisrekistereistä sekä ns. epävirallisista tietolähteistä. Epävirallisia tietolähteitä ovat mm. asiakas itse, verottaja, vakuutusyhtiö sekä työnantaja. Yksityishenkilöltä voidaan luottosopimusta tehdessä kysyä henkilötunnusta, työpaikkaa, tuloa sekä velkoja ja pakollisia kuukausimenoja. (Lehtonen & Mökkönen & Töyrylä & Seulu & Tammenkoski 2018.)

Negatiivisesta luottotietorekisteristä saatujen luottotietojen avulla voidaan tehdä jonkin-
tasoista arviointia luotonantajan maksukyvyistä. Esimerkiksi varattomaksi toteaminen
ulosotossa tai yksipuolinen velkatuomio mielletään vakaviksi maksuhäiriöksi. Lievä mak-
suhäiriö on esimerkiksi yksittäinen tililuottoon liittyvä häiriö, joka on voinut syntyä huoli-
mattomuudesta. Lisäksi maksuhäiriöiden lukumäärä kertoo velallisesta paljon. Esimer-
kiksi velallinen, jolla on paljon pieniä maksuhäiriöitä, voidaan mieltää huolimattomaksi ja
hankalaksi luottoasiakkaaksi. Vastaavasti velallinen, jolla on isoja maksuhäiriöitä, on
yleensä kohdannut ison muutoksen elämässä, kuten yritystoiminnan epäonnistuminen
tai työttömyys. On huomioitavaa, että osa luotonantajista ei anna luottoa henkilöille joilla
on yksikin maksuhäiriö. (Lehtonen & ym. 2018)

Luottotietojen käytöstä pitää aina ilmoittaa henkilölle. Mikäli luottihakemus hylätään
maksuhäiriömerkinnän takia, siitä on ilmoitettava luotonhakijalle (Luottotietolaki 2007, 7
luku 29 § 2 momentti). Asiakkaalle tulee ilmoittaa vähintään tiedot rekisterinpitäjästä,
luottotietojen käsittelyn tarkoitus, sekä se mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan
ja miten henkilö voi käyttää tarkastus-, virheenkorjaamis- sekä kiello-oikeuttaan. (Pitkä-
nen & Tiilikka & Warma 2013, 196.)

Luotonantajan on käsiteltävä luottotietoja huolellisesti sekä luottamuksellisesti. Niinpä
luottotietoja saa käytännössä yleensä käyttää vain luotonantoon, perintään, riskienhal-
lintaan sekä väärinkäytösten selvittämiseen liittyen. Näin luottotietoja ei voida käyttää
markkinointi tarkoituksiin. Luotonhakijalla on myös oikeus tarkastaa omat luottotietonsa.
(Makkonen 2012, 106.)

Negatiivista luottotietorekisteriä on kritisoitu sen yksipuolisuudesta ja tietojen päivittämi-
sen harvuudesta. Esimerkiksi henkilön, joka on saanut maksuhäiriömerkinnän unohtu-
neesta laskusta, on vaikeaa saada luottoa, vaikka hän olisi hyvä tuloinen. Näin negatii-

vinen luottotietorekisteri antaa yksipuolisen kuvan Suomen taloustilanteesta. Negatiivista luottotietorekisteriä myös päivitetään harvoin ja voi mennä kuusi kuukautta ennen kuin maksuhäiriömerkintä ilmestyy rekisteriin. Negatiivisen luottotietorekisterin kautta ei myöskään voi ehkäistä ylivelkaantumista, sillä merkintä rekisteriin ilmestyy vasta kuin maksuhäiriö on jo syntynyt. (Financer 2018.)

3.4 Luottomarkkinoiden valvonta

Finanssivalvonta on Suomen rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, joka valvoo muun muassa pankkeja ja muita luottolaitoksia sijoituspalveluyrityksiä, rahastoyhtiöitä, arvopaperikeskusta ja pörssiä. Finanssivalvonta valvoo myös listayhtiöiden tiedonantovelvollisuutta ja arvopaperikaupankäyntiä. (Finanssivalvonta 2017.)

Finanssivalvonta valvoo Suomessa luottoja tarjoavia luottolaitoksia. Valvonnan ohella luottolaitokset ovat mm. vakavaraisuusvaatimusten piirissä ja niiden riskienhallinnan järjestämiselle on lainsäädännössä asetettu useita vaatimuksia. Mikäli kuluttajaluottoja myöntävä luotonantaja ei kuulu Finanssivalvonnan valvottaviin, tulee sen rekisteröityä Etelä-Suomen aluehallintoviraston luotonantajarekisteriin. Luotonantajarekisterissä oleviin yhtiöihin ei kohdistu luottolaitosten kaltaisia vakavaraisuusvaatimuksia. Luotonanto on pankkien ja luottolaitosten itsenäistä toimintaa. Luottoa myönnettäessä on sopimusvapaus, joten luotonantajat voivat päättää kenen kanssa ne tekevät sopimuksen ja millä ehdoilla. Asiakas vastaa aina itse luoton takaisinmaksusta ja muista sovituista sitoumuksista. (Finanssivalvonta 2014.)

Finanssivalvonnalla on muiden valtuuksien ohella myös toimivalta puuttua kotitalouden liialliseen velkaantumiseen niin sanotuilla makrovakaussäätövälineillä. Makrovakaussäätövälineet joita ei ole EU:n tasolla harmonisoitu, voivat kohdistua suoraan lainanottajaan. Suomessa lainanottajiin kohdistuvista välineistä käytössä on ainoastaan enimmäisluotto-suhde, eli LTV (Loan-to-value) jota kutsutaan yleisesti lainakatoksi. (Tiilikä 2018.)

Finanssivalvonta kiristi asuntolainojen lainakattoja 1.7.2018 alkaen. Kiristys syynä on kotitalouksien velkaantuminen ennätystasolle, joka vaikuttaa mm. kulutukseen ja pk-yritysten konkurssisiin. Lainakattoja pudotettiin 90 prosentista 85 prosenttiin eli lainojen suuruus saa olla korkeintaan 85 prosenttia asunnon arvosta. Poikkeuksena muutokseen on ensiasuntojen ostajat, joihin uusi lainakatto ei vaikuta. (Lehtonen 2018.)

3.5 Kulutusluottomarkkinoiden koko ja keskeiset toimijat

Suomen Pankin tilastojen mukaan kotitalouksilla oli huhtikuussa 2018 luottolaitosten myöntäviä kulutusluottoja 15,4 miljardin euron arvosta. Näistä kulutusluotoista 4,6 miljardia euroa on tili- ja korttiluottoja ja loput ovat eri muodossa kulutukseen otettuja lainoja. Muiden kuin luottolaitosten myöntämien luottojen määrä oli vuoden 2017 lopussa noin 2,6 miljardia euroa. Luottolaitosten myöntävät kulutusluotot kasvoivat vuonna 2017 5,7 prosenttia. (Kontkanen 2018, 17.)

Suomessa suurimpia luotonantajia ovat pankit ja niiden konserniin kuuluvat rahoitusyhtiöt. Ne myöntävät noin 87 prosenttia lainoista. Suomessa suurimmat pankit lainanannossa ovat OP Ryhmä, Nordea Pankki Suomi oyj -konserni ja Danske Bank -konserni. (Finanssiala 2017.) Suomessa vuonna 2017 OP Ryhmä antoi eniten lainoja yksityishenkilöille 35,5 prosentin markkinaosuudella, Nordealla markkinaosuus oli 26,4 prosenttia ja Danske Bankilla 9,5 prosenttia. (Suomen Pankki 2018a.)

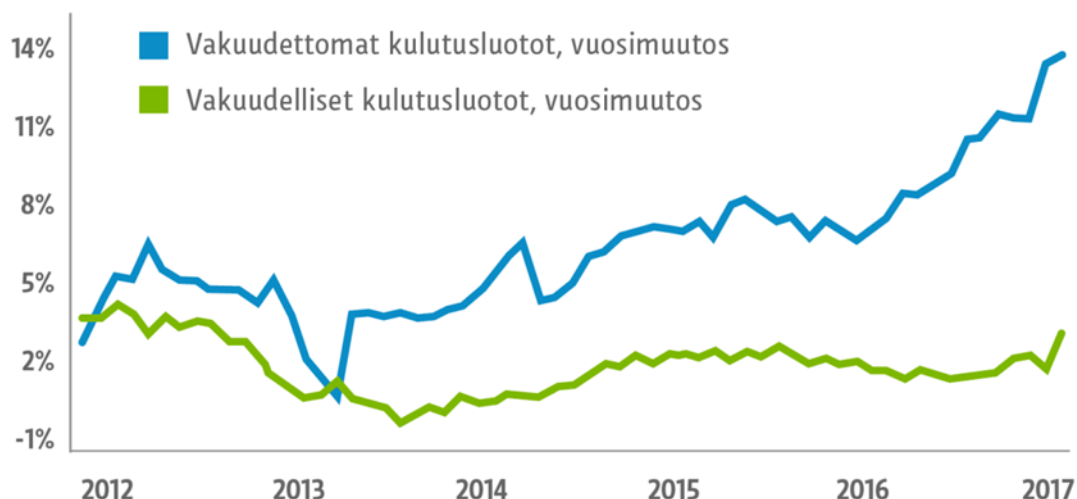
Pankeilla on Suomessa perinteisesti ollut vahva asema luotonannossa, mutta esimerkiksi pikaluotot eli ns. pikavipit sekä vertaislainat ovat lisänneet luotonannon kilpailua. Pienlainayrityksiä oli parhaimmillaan Suomessa yli 80, mutta 2013 säädetty korkokatto sai niiden määrän laskuun. (Pelkonen 2013.)

Esimerkkinä uudesta ilmiöstä muuttuvilla rahoitusmarkkinoilla on vertaislainat. Vertaislainassa yksityishenkilöt lainaavat toisilleen rahaa sopimillaan ehdoilla. Vertaislainat eroavat muista lainoista siinä, ettei ne eivät yleensä vaadi vakuuksia. Tämä kiristää kilpailua erityisesti pankkeja vastaan. Vastaavasti vertaislainan ottajilla on suurempi riski lainan takaisen saamiseksi. Vertaislainat ovat Suomessa hyvin uusi ilmiö, mutta niiden kasvu on ollut nopeaa. Esimerkiksi vuonna 2016 vertaislainat kasvoivat 106 prosenttia ollen noin 71,3 miljoonaa euroa. (Sijoitustieto 2017.) Niiden nopea kasvu jatkoi vuonna 2017 ollen noin 67 prosenttia ja vertaislainojen yhteismäärä oli noin 107 miljoonaa euroa (Suomen Pankki 2018b).

Kuten kuviosta 4 näkyy, vakuudettomien lainojen määrä on ollut kasvussa viime vuosina. Maaliskuussa 2017 kasvuvauhti oli 13,7 prosenttia, kun se vuonna 2016 oli 7,1 prosenttia. Vastaavasti vakuudellisten kulutusluottojen kasvu on ollut viime vuosina tasaista,

noin kahden prosentin luokkaa. Huomioitavaa on molempien luottotyyppien laina-aikojen pidentyminen, mikä liittyy kotitalouksien velkaantumisen kasvuun. (Suomen Pankki 2017a.)

Kulutusluotot ovat yhä useammin vakuudettomia

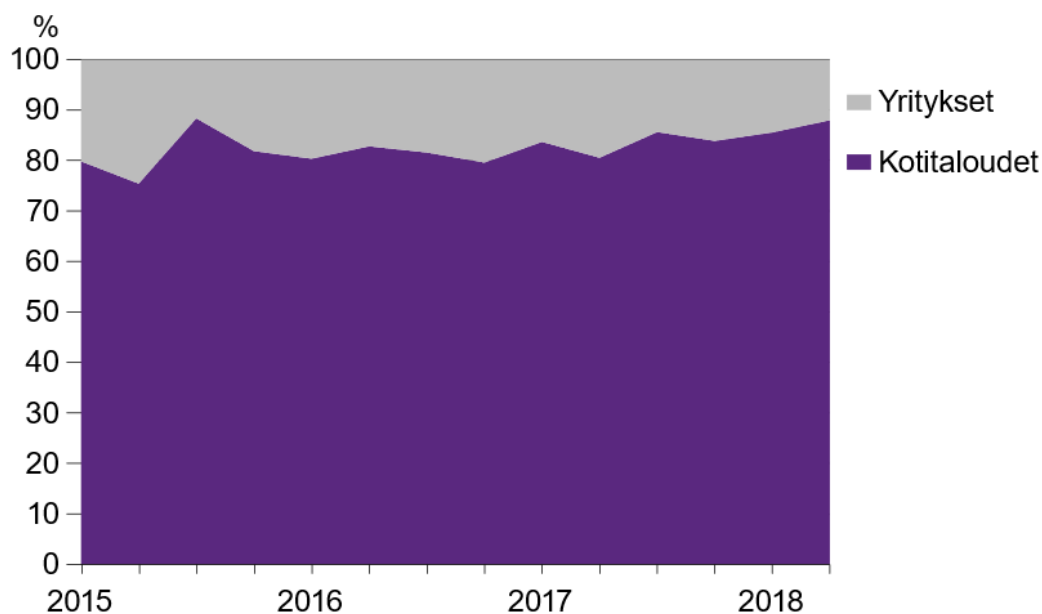

Lähde: Suomen Pankki

Kuvio 4. Kulutusluotot ovat yhä useammin vakuudettomia (Suomen Pankki 2017a).

Pankkeihin verrattuna vakuudettomiin kulutusluottoihin erikoistuneiden yhtiöiden moninkertaiset vuosikorot ja luottotappioiden määrät kertovat asiakaskunnan ja toimintamallien eroista. Vakuudettomia luottoja tarjoavien yhtiöiden asiakaskunnan voidaan katsoa olevan maksukyvyltään heikompaa kuin pankkien. (Koskinen & Tuomikoski 2017, 35.)

Kotitalouksen velkaantumista koskevassa keskustelussa on vähemmälle huomiolle jäänyt vaikutukset, joita suurten uusien asuntojen taloyhtiölainat aiheuttavat. Merkittävä osuus kaikista yhtiölainoista koskee kotitalouksia, mutta tarkkaa tilastotietoa ei ole toistaiseksi ollut juurikaan esillä. Kuviossa 5 on kuvattu Tilastokeskuksen taulukko, jossa on esitetty yhtiölainojen summa jaettuna kotitalouksille ja yrityksille. Kuviosta ilmenee, että vuonna 2018 yli 80 prosenttia yhtiölainoista kohdistui kotitalouksiin. (Andersson 2018.)

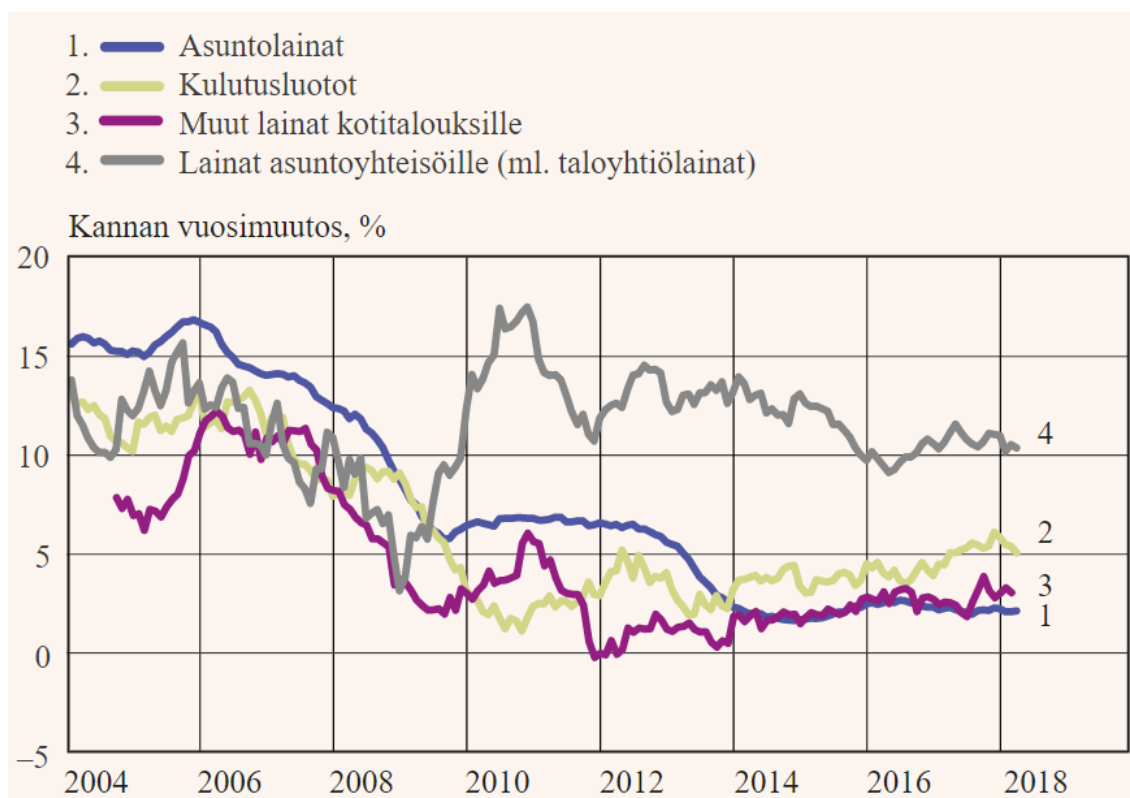

Lähde: Tilastokeskus, varainsiirtoveroaineisto

Kuvio 5. Uusien asuntojen yhtiölainojen jakautuminen kotitalouksille ja yrityksille (Andersson 2018).

Asunto-osakeyhtiöiden osakkaina toimivat kotitaloudet lyhentävät taloyhtiölainoja maksamalla pääomavastikkeita, mikä lisää heidän kokonaisvelanhoitorasitustaan. Taloyhtiölainojen epäsuora luonne voi houkutella velkaantumaan, jos kotitaloudet eivät arvioi kykyään suoriutua suurista pääomavastikkeista. (Putkuri 2018.)

Kuviosta 6 nähdään, mitkä ovat kotitalouksien velkaantumisen pääasialliset lähteet. Kuviosta näkyy asuntoyhteisöjen lainojen merkittävä kasvu viime vuosina. Lisäksi muut lainatyyppit ovat olleet kasvussa, mikä on johtanut kotitalouksien kokonaisvelkaantumisen kasvuun. (Putkuri 2018.)

Kuvio 6. Suomen luottolaitosten kotitalouksille ja asuntoyhteisöille myöntämät lainat. (Putkuri 2018).

Huhtikuussa 2018 oikeusministeriö ilmoitti kiristävänsä pikavippien sääntelyä. Vuonna 2013 asetettiin korkokatto alle 2 000 euron luotoille ja oikeusministeriö aikoo korottaa korkokaton kattamaan yli 2 000 euron luottoja. Uudistukset ovat osa oikeusministeriön uudistuksia hillitsemään ylivelkaantumista. (Oikeusministeriö 2018a.)

Suomen Pankki on ilmaissut talouslukutaidon olevan nyt entistä tärkeämpää, sillä nykytilanteessa ihmiset voivat suorittaa maksuja huomaamattaan. Ja Suomen Pankki katsoo, positiivisen luottotietorekisterin voivan parantaa tilannetta. (Suomen Pankki 2017b.)

Luottomarkkinoiden nouseva trendi on maarajat ylittävä luotonanto. Esimerkiksi Suomessa luottomarkkinoille on viime vuosina nopeasti tullut norjalaisia yrityksiä. Tietojen rajojen yli jako on jäänyt vähäiseksi Euroopassa käytössä olevissa positiivisissa luottotietorekistereissä.

4 Teemahaastattelut positiivisen luottotietorekisterin mahdollisista vaikutuksista

4.1 Haastattelujen suunnittelu

Opinnäytetyössä haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin teemahaastattelujen avulla. Haastatteluprosessin ensimmäinen vaihe oli kysymysten suunnittelu. Kysymykset laadittiin, kun suurin osa teoriataustasta oli tehty. Kysymyksiä laatiessa prioriteetti oli tehdä ne sellaisiksi, että niihin saadut vastaukset auttaisivat vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Kysymyksistä tehtiin kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän vuoksi tarkkoja, mutta melko avoimia. Liikaa johdattelua pyrittiin välttämään, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman luotettavia.

Seuraavaksi päätettiin kyselyn kohteet. Kyselyn kohteita valittaessa oli oleellista löytää kohteita, joihin positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto vaikuttaisi eniten. Nämä kohteet tuntevat positiivisen luottotietorekisterin hyvin, ja niinpä kysymykset pystyivät olemaan syvällisiä. Tutkimukseen haluttiin rekisterin mahdollisia käyttäjiä sekä luotonantajia valvovia viranomaisia. Viranomaispuolella kyselyn kohteita on Suomessa rajallisesti, ja niinpä vastausta toivottiin yhdeltä tai kahdelta finanssialan järjestöltä tai viranomaiselta. Tulevia rekisterin käyttäjiä oli enemmän, ja niinpä heitä voitiin luokitella eri ryhmiin ja sitä kautta kysely eri ryhmien edustajille.

Teemahaastattelutyyppi valittiin opinnäytetyöhön, sillä se vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2004, 197.)

Kyselyä ja haastattelua varten lähetettiin kysymykset asianomaisille ja heidän antamiensa vastauksien sekä teoria-aineiston kautta saatiin luotua tutkimukselle johtopäätöksiä. Kysely sisälsi kuusi peruskysymystä, jotka esitettiin molemmille haastateltaville, ja lisäksi Nordealle oli kohdennettu lisäkysymys. Vastaukset kysymyksiin saatiin puhelinhaastatteluissa. Haastateltaviin valittiin eri sidosryhmien edustajia, sillä tätä kautta saatiin useita näkökulmia aiheeseen.

Potentiaalisia haastateltavia lähestyttiin sähköpostilla, johon sisällytettiin tiivis kuvaus opinnäytetyöstä sekä kyselyn kysymykset, joihin toivottiin vastauksia. Haastattelutapa jätettiin sähköpostissa avoimeksi ja mainittiin mahdollisuuksina sähköpostihaastattelu, puhelinhaastattelu tai fyysinen haastattelu haastateltavan toimipisteessä. Opinnäytetyön tekijä ei pitänyt fyysistä haastattelua tarpeellisena, kysymysten pienen määrän vuoksi. Sähköpostihaastattelu koettiin riittävästi, kunhan saadut vastaukset olisivat riittävän kattavia. Puhelinhaastattelun ajateltiin olevan paras vaihtoehto, sillä tällöin haastateltavaan saisi läheisemmän kontaktin ja kattavampia vastauksia kuin sähköpostin välityksellä.

Kysymykset lähetettiin haastateltaville huhtikuun ja toukokuun aikana. Osa potentiaalisista haastateltavista kieltäytyi sisäisen politiikkansa takia osallistumasta opinnäytetyöhön. Takuusäätiö ja Nordea suostuivat puhelinhaastatteluun, jolle sovittiin ajankohta. Haastattelut toteutettiin 23.5.2018–31.5.2018. Haastattelujen vastaukset esitetään alaluissa samassa järjestyksessä kuin ne haastatteluissa kysyttiin. Ensin luissa esitetään Nordean vastaukset ja toiseksi Takuusäätiön. Haastattelukysymykset on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 2.

4.2 Syitä, miksi positiivinen luottotietorekisteri ei ole käytössä Suomessa

Ensimmäinen kysymys koski syitä, miksi positiivista luottotietorekisteriä ei ole otettu Suomessa käyttöön. Nordean vastaaja totesi näkevänsä kaksi keskeistä syytä siihen, miksi rekisteriä ei ole otettu käyttöön. Aiemmin positiivista luottotietorekisteriä ei ole koettu tarpeelliseksi sen aiheuttamien kustannusten vuoksi, sillä positiivisia luottotietojen hyötyjä ei ole pidetty merkittävänä rahoituslaitoksille. Tähän vaikuttaa osaltaan Suomessa muita EU-maita alemmat henkilöasiakkaiden luottoriskit ja se, etteivät Suomessa niin sanotut riskipesäkkeet ole eskaloituneet. Rekisterin tarvetta on lisännyt viime vuosina kuluttajakäyttäytymiseen liittyvä pankkiuskollisuuden heikentyminen, jonka kautta asiakkaat ovat hajauttaneet luotonottoaan eri luotonantajille. Asiakkailla on siis entistä enemmän lainaa eri kohteilta. Pankkeilla on ollut myös paljon asiakkaisiin liittyvää tietoa käytettävissä, mikä on vähentänyt rekisterin tarvetta. Rekisterin tarvetta on lisännyt lisäksi pankkien korostunut yhteiskunnallisen toimijan rooli mm. ylivelkaantumisen estämiseen.

Takuusäätiö on kannattanut positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa 1990-luvun alusta asti. Aiemmin positiivinen luottotietorekisteri nähtiin ongelmallisena erityisesti siihen liittyvien tietosuojakysymysten vuoksi. Rekisteriin merkitseminen olisi turhaa niiden

suomalaisten luotonkäyttäjien näkökulmasta, joilla ei ole velkaongelmia. Positiiviseen luottotietorekisteriin on myös liitetty ylläpitämisongelma, jonka kautta rekisterin ylläpito ja perustaminen on nähty vaativaksi ja kalliiksi.

Viime aikoina tarve rekisterille on kasvanut mm. velkaantumisen kasvun sekä finanssialan viranomaisten yleisen mielipiteen muuttumisen myötä. Positiivisia tietoja sisältävän järjestelmän ei välttämättä tarvitse olla varsinainen rekisteri. Tietojen digitalisoituminen helpottaa mahdollisen rekisterin tietojen ylläpitoa ja saantia. Lisäksi luotonsaannin helpottuminen on lisännyt positiivisen luottotietorekisterin tarvetta. Mallia rekisterille voitaisiin ottaa Isosta-Britanniasta, jossa kuluttaja voi rekisterin kautta vaikuttaa hyvin omaan talouteensa.

4.3 Toimivalle positiiviselle luottotietorekisterille asetettavat vaatimukset

Toinen kysymys koski toimivalle positiiviselle luottotietorekisterille asetettavia vaatimuksia, esimerkiksi rekisterin tietojen sisältöön ja ylläpitäjään liittyen. Nordean vastaaja piti tärkeänä sitä, että rekisteri tarjoaa yhtäläiset tiedot kaikille käyttäjille. Tärkeää oli mahdollisen rekisterin kattavuus ja vastavuoroisuusperiaate, jonka mukaan rekisterin tietoja saisivat käyttöön vain ne, jotka tietoja sinne toimittavat. Rekisterin sääntelyn tulisi lain-säädännön kautta olla tarkasti määriteltyä mm. käyttötarkoituksen vuoksi, jottei rekisteriä käytetä esimerkiksi markkinointiin. Rekisterin ylläpitäjänä vastaaja piti viranomaistahoa lähtökohtaisesti luotettavampana ja uskottavampana kuin yksityistä tahoa, mutta ilmaisi yksityisen ylläpitäjän olevan potentiaalinen vaihtoehto. Tietojen sisältöihin vastaaja ilmaisi tulo- sekä verotietojen olevan hyödyllisiä lisätietoja, muttei kovin merkittäviä toimivalle positiiviselle luottotietorekisterille. Reaaliaikaisuuden vastaaja koki tärkeäksi, muttei vaatinut täysin reaaliaikaista rekisteriä sen vaatimien kustannusten takia. Näin ollen toimivalla rekisterillä olisi jonkin asteinen viive.

Takuusäätiö kokee positiivisen luottotietorekisterin toimivuuden kannalta tietojen ajankohtaisuuden tärkeäksi. Tietojen olisi tärkeää olla reaaliaikaisia niin, että ne esimerkiksi näkyisivät samana tai seuraavana päivänä. Rekisteri ei palvele tarkoitustaan informoida velkojen nykytilasta elleivät tiedot ole ajantasaisia. Rekisterin tarkoitus olisi toimia väli-neenä kertomaan positiivisia luottotietoja. Rekisterin tulisi olla tiedoiltaan kattava, mutta rajattu siltä osin mitä tietoja kansalaisista siellä on. Rekisterin sisällöstä Takuusäätiö kokee oleelliseksi mm. luottojen lyhennykset, luottojen määrän, osamaksut ja netin kautta

otetut luotot. Tulo- ja verotietoja on tärkeää ylläpitää jossain järjestelmässä, mutta niitä ei välttämättä tarvitse olla positiivisessa luottotietorekisterissä. Luotonantajan tulee selvittää luotonhakijan tulotiedot joltain kautta, esimerkiksi kysymällä luotonhakijalta tai jostain järjestelmästä. Positiivisen luottotietorekisterin kustannusten jaon osalta Takuusäätiö pitää tärkeänä luotonantajien osallistumista niin, ettei rekisteriä rahoiteta pelkästään veronmaksajilla.

Tänä päivänä luotonantajat myöntävät kohtalaisen runsaasti luottoja pienituloisille ja Takuusäätiön mukaan heiltä pitäisi tarkastaa tulotiedot nykyistä tarkemmin. Tämä voitaisiin varmistaa asettamalla tiukempia sanktioita vastuuttomalle luotonannolle. Rekisterin ylläpitäjällä ei ole Takuusäätiölle merkitystä, kunhan tietyt lainsäädännölliset edellytykset täyttyvät. Tärkeää positiivisessa luottotietojärjestelmässä on, että se palvelee myös kansalaisten ja yhteiskunnan etua, eikä ole vain keino yrityksille täyttää vastuullisuuden vaatimusta.

4.4 Positiivisen luottotietorekisterin sisältämät toimijat

Kolmas kysymys koski sitä, mitä eri toimijoita positiivisen luottotietorekisterin tulisi sisältää. Ihannetilanteessa Nordean vastaaja ilmaisi rekisterin kattavan kaikki Suomessa toimivat luotonantajat. Vapaaehtoisuuteen perustuvaa rekisteriä vastaaja ei pidä kovin uskottavana tai toimivana. Maarajan ylittävien toimijoiden sekä kulutusluottojen yhteenlasketun markkinaosuuden vastaaja arvioi olevan yli kymmenen prosenttia ja niinpä vastaaja piti lähtökohtana sitä, että nämä toimijat on saatava rekisteriin mukaan. Muussa tapauksessa yhtäläiset tiedot kaikille luotonantajalle eivät toteudu.

Takuusäätiön mukaan olisi hyvä saada mukaan kaikki luotonantajat, erityisesti osamaksut ja pikaluotot tulisi olla mukana. Ulkomaalaiset toimijat olisi tärkeää saada mukaan, jotta rekisteri olisi mahdollisimman kattava. Isosta-Britanniasta voitaisiin ottaa mallia tavasta, jolla toimijat saadaan rekisteriin mukaan.

4.5 Positiivisen luottotietorekisterin myönteiset vaikutukset

Neljännellä kysymyksellä selvitettiin positiivisen luottotietorekisterin myönteisiä vaikutuksia. Hyvinä puolina Nordean vastaaja näki pankkien riskiarvion parantamisen yhdenmukaisen ja oikeudellisen tiedon perusteella. Yksityisasiakkaan näkökulmasta luotonsaantiprosessi nopeutuisi esimerkiksi lisääautomaation seurauksena. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta positiivinen luottotietorekisteri olisi yksi työkalu velkaantumisen vähentämiseen, mutta vastaaja korosti, että sillä ei voida ratkaista kaikkia ylivelkaantumisen ongelmia.

Takuusäätiön mukaan positiivisen luottotietorekisterin myötä luotonantajat saisivat paremman käsityksen luotonhakijan maksukyvystä, kun nykyään negatiivisen rekisterin kautta saatu tieto kertoo vain sen, että maksukyky on heikentynyt eikä siten auta sen ehkäisyyn. Kuluttajan näkökulmasta rekisteri mahdollistaisi paremman oman luottotilanteen seuraamisen. Uutta luottoa ottaessa nähtäisiin vanhat luotot ja mistä muualta luotonhakija on hakenut luottoa. Nykytilanteessa omia luottotietoja on haastavaa selvittää, sillä tietoja pitää etsiä monesta eri paikasta. Positiivinen luottotietorekisteri helpottaisi velkatilanteen hahmottamista myös luotonkäyttäjälle itselleen. Erityisen tärkeää olisi, että luotonkäyttäjällä olisi aina mahdollisuus tarkastaa omat tietonsa maksutta. Nykyisin lain mukaan omat luottotiedot voi tarkastaa vain kerran vuodessa. Muutoin velkoja voi periä kuluttajalta maksun. Rekisteri mahdollistaisi tarkan tiedon keräämisen suomalaisten velkaantumisesta, mikä ei esimerkiksi pikaluottojen osalta ole tänä päivänä mahdollista. Helppo saatavuus helpottaisi esimerkiksi tutkijoiden työtä ja sillä olisi yhteiskunnallista vaikutusta.

4.6 Positiivisen luottotietorekisterin aiheuttamat riskit tai haitat

Viidennellä kysymyksellä haettiin positiivisen luottotietorekisterin aiheuttamia riskejä tai haittoja. Mahdollisina huonoina puolina tai riskeinä Nordean vastaaja näki pankeille kilpailuedun menettämisen, sillä pankeilla on nykytilanteessa saatavilla paljon tietoa asiakkaista, kun taas positiivisen luottotietorekisterin kautta informaatioetu muihin luotonantajiin vähentyisi. Pankkien näkökulmasta kustannustehokkuuden varmistaminen voisi olla haastavaa, sillä esimerkiksi it-kustannukset kasvavat usein nopeasti. Kuluttajan näkökulmasta taas kuluttajansuoja voisi heikentyä, sillä tiedon väärinkäyttämislle on mahdollisuus.

Mahdollisena ongelmana positiiviselle luottotietorekisterille Takuusäätiö pitää sitä, ettei se auta pienituloisten velkaantumista. Pienituloisilla jopa ensimmäinen haettu luotto voi aiheuttaa ylivelkaantumista, johon positiivinen luottotietorekisteri ei vaikuttaisi. Mahdollinen riski rekisterissä on, etteivät luotonantajat tee kattavaa maksukykyarviota luotonhakijasta. Lainsäädännössä olisi huomioitava rekisterin mahdollinen väärinkäyttäminen. Tietojen suojaamisen Takuusäätiö kokee tärkeäksi.

4.7 Suomen Asiakastiedon järjestelmän vaihtoehtoisuus rekisterille

Kuudennella kysymyksellä tiedusteltiin Suomen Asiakastiedon positiivisten luottotietotietojen jakamisjärjestelmän vaihtoehtoisuutta positiiviselle luottotietorekisterille. Suomen Asiakastietoa Nordean vastaaja piti mahdollisena ylläpitäjänä positiivisen luottotietorekisterin järjestelmälle. Ollakseen toimiva vaihtoehto vastaaja koki, että järjestelmän tulisi, esimerkiksi sisältää asuntolainat. Vastaaja ilmaisi epäilyksensä siitä, että vapaaehtoisuuteen perustava nykyinen kyselyjärjestelmä olisi riittävä saadakseen mukaan rahoitusalan toimijoita. Vastaaja koki lainsäädännöllisten velvoitteiden olevan tärkeitä uskotavan järjestelmän ylläpitoon. Suomen Asiakastiedon järjestelmän toimivuuteen vastaaja totesi edellytyksiksi sen kattavuuden, kustannustehokkuuden, ajantasaisuuden, vastavuoroisuuden.

Suomen Asiakastiedon nykyinen vapaaehtoiseen luottotietojen jakamisen perustuva järjestelmää ei ole Takuusäätiön asiakashavaintojen mukaan estänyt myöntämästä luottoa ihmisille, joilla on vakava velkakierre. Järjestelmä voisi olla toimiva vaihtoehto, jos siihen saataisiin mm. sääntelyä ja tietojen täydennystä. Lisäksi asiakkaiden pitäisi päästä vapaasti ja maksutta omiin tietoihin käsiksi, esimerkiksi kerran kuussa.

4.8 Positiivisen luottotietorekisterin vaikutus luottoriskien hallintaan

Seitsemännellä kysymyksellä tiedusteltiin positiivisen luottotietorekisterin vaikutusta luottoriskien hallintaan. Nordean näkökulmasta vastaaja totesi, ettei arvioi positiivisella luottotietoriskillä olevan oleellista vaikutusta luottoriskien hallintaan. Vastaaja koki Nordean koon ja markkinaosuuden perusteella rekisteristä olevan hyötyä, muttei oleellista

vaikutusta riskienhallintaan. Esimerkiksi luottotappioiden vastaaja arvioi pysyvän samana.

Mahdollista luottoprosessin nopeuttamista vastaaja näki rekisterillä voivan olla tietojen oikeellisuuden varmistamisen tehostumisen seurauksena. Joihinkin tilanteisiin luottoriskien ehkäisyyn voisi olla hyötyä, esimerkiksi jos asiakas hakee lyhennysvapaata. Maksuhäiriömerkinnän saaneiden luotonsaanti voisi parantua joissain tapauksissa, mutta pankeilla luotonantokynnys heille pysyisi korkeana.

5 Tutkimustulokset ja johtopäätökset

5.1 Positiivinen luottotietorekisteri Suomessa

Johtopäätöksiä tutkimuskysymyksiin tehtiin teoreettisen viitekehyksen sekä tehtyjen haastattelujen perusteella. Teoriaosuuden sekä haastattelujen perusteella voidaan päätellä, miksei positiivista luottotietorekisteriä ole useimmista EU-maista poiketen vielä otettu Suomessa käyttöön. Yksi keskeinen syy vaikuttaa olevan se, ettei rekisteriä ole nähty tarpeelliseksi. Rekisterin on nähty olevan kallis investointi, johon ei ole ollut halukkuutta ryhtyä. Suomessa ei myöskään mm. yksityishenkilöihin liittyviä luottoriskejä ole koettu niin suuriksi kuin useimmissa muissa EU-maissa. Erityisesti Suomessa luotonantoa perinteisesti hallinneet pankit eivät ole kokeneet rekisteriä tarpeelliseksi, esimerkiksi laajaa asiakasjoukkoaan koskevan informaatioetunsa menettämisen takia. Suomessa luottomarkkinoiden on perinteisesti katsottu toimivan, eikä suuria yksityishenkilöitä koskevia maksuvaikeusongelmia ole ollut.

Suomessa hallitus ei ole nähnyt tarpeelliseksi ryhtyä toimenpiteisiin rekisterin toteuttamiseksi. Esimerkiksi vuonna 2013 julkaistu oikeusministeriön selvitys ei suositellut positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa. Positiivinen luottotietorekisteri olisi lisäksi edellyttänyt lainsäädännöllisiä muutoksia, eikä niitä ole toteutettu esimerkiksi EU:ssa valmisteilla olleen tietosuojadirektiivin takia. Nytemmin pitkään rekisteriin esteenä osaltaan ollut henkilötietolaki on muutettu yhteensopivaksi rekisteriin nähden ja lisäksi EU:n tietosuojadirektiivi on saatettu voimaan. Oikeusministeriön selvityksen mukaan lainsäädännön osalta luottotietolaki on merkittävin jäljellä oleva laki, jota pitäisi muuttaa positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottamiseksi.

5.2 Positiivisen luottotietorekisterin toteutuminen lähitulevaisuudessa

Yleisen kehityksen finanssialalla voidaan katsoa menneen positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa kohti. Viime vuosina yleinen mielipide on muuttunut myönteisemmäksi rekisterin käyttöönotolle. Pankit ovat yleisesti ilmaisseet olevansa rekisterin kannalla mm. luottomarkkinoiden uusien ilmiöiden kuten pikaluottojen, ulkomaisten luotonantajien lisääntymisen ja vertaislainojen takia. Myös kuluttajakäyttäytymisen muuttuminen luottotietomarkkinoilla on osittain lisännyt rekisterin tarvetta. Näin myös pankit saisivat entistä enemmän lisäinformaatiota rekisteristä. Lisäksi pankkien yhteiskunnallisen vastuun tietoisuuden voidaan katsoa kasvaneen, jonka lisäämisessä rekisteri olisi osaltaan yksi keino.

Oikeusministeriö on ryhtynyt moniin ylivelkaantumisen vastaisiin toimiin, joista positiivinen luottotietorekisteri on yksi. Oikeusministeriön vuoden 2018 selvitys positiivisesta luottotietorekisteristä antaa selvän suosituksen rekisterin perustamiselle. Selvityksen ja muiden edellä todettujen syiden perusteella rekisterin perustamista voidaan pitää todennäköisenä lähitulevaisuudessa. Rekisterin käyttöönoton todennäköisyyttä lisää sen saama kannatus yli puoluerajojen ja selvityksen antama pohja lainsäädännöllisille jatko-toimenpiteille. Euroopan Unionin tietosuojadirektiivi ei aseta rajoitteita rekisterille, mikä helpottaa lainsäädännöllisiä valmisteluja.

Positiivisen luottotietorekisterin toteutumiselle lähitulevaisuudessa on monia puoltavia seikkoja. Maksuhäiriömerkintöjen jatkuva kasvu on eräs merkittävä syy, miksi yleinen suhtautuminen positiiviseen luottotietorekisteriin on muuttunut. Myös kotitalouksien velkaantuminen ja negatiivisen luottotietorekisterin rajallisuus ovat monien mielestä puoltavia seikkoja positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotolle.

Yleisesti ottaen finanssialan viranomaisten sekä toimialan mielipiteen voidaan katsoa olevan tällä hetkellä myönteinen luottotietorekisterin käyttöönottamiselle. Ehkä keskeisin rekisterin käyttöönottoa vastustava taho on tällä hetkellä tietosuojavaltuutettu. Suomen Asiakastieto on lisäksi esittänyt omaa positiivisten luottotietojen jakamisjärjestelmäänsä vaihtoehdoksi rekisterille.

5.3 Hyödyllisen positiivisen luottotietorekisterin ominaisuudet

Eri tahojen näkemykset positiivisen luottotietorekisterin käyttöönoton ja toimivuuden edellytyksistä ovat pääosin yhtenäisiä, mutta joissakin seikoissa on eroavaisuuksia. Lähes kaikkien asianomaisten mielestä rekisterin tulisi olla kustannustehokas ja tietyt tahot kuten Kilpailu- ja kuluttajavirasto korostavat kustannusten tasaista jakamista. Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen ja ylläpitokustannukset olisivat todennäköisesti melko korkeat, minkä vuoksi on tärkeää, että siitä saadut hyödyt ylittävät kustannukset. Kustannuksia on ennen perustamista jokseenkin haastava arvioida ja niihin vaikuttaisivat esimerkiksi ylläpitäjä, rekisterin kattavuus, päivittämistiheys ja lainsäädäntö.

Oikeusministeriön selvityksessä tulorekisterin yhteyteen perustettava positiivinen luottotietorekisteri maksaisi perustaessa 20 miljoonaa euroa ja ylläpitokulut olisivat arviolta kolme miljoonaa euroa vuodessa. On huomioitava, että nämä kustannukset pätevät vain, jos positiivinen luottotietorekisteri perustetaan tulorekisterin yhteyteen. Kustannusten jaon toivotaan pääosin jakautuvan tasaisesti käyttäjien kesken. Viranomaisten ylläpitämässä rekisterissä osa kuluista rahoitettaisiin julkisilla varoilla.

Positiivisen luottotietorekisterin ylläpitäjäksi pidetään toimivina vaihtoehtoina pääosin sekä yksityisiä ja julkisia organisaatioita. Jotkut tahot ovat ilmaisseet näkemyksen, että julkinen ylläpitäjä olisi uskottavampi ja luotettavampi, mutta toisaalta yksityistä ylläpitäjää pidetään kustannustehokkaampana vaihtoehtona. Pääosin positiivisen luottotietorekisterin toivottaisiin koskevan kaikkia Suomessa toimivia luotonantajia. Näin ollen rekisterin käyttäminen ja siihen tietojen annon pitäisi olla pakollista. Käytännössä tiettyjä toimijoita, kuten maarajojen yli toimivia yrityksiä olisi haastavaa saada rekisteriin.

Positiivisen luottotietorekisterin tietojen väärinkäyttö on uhka, jonka moni asianomainen on tunnistanut. Rekisterin tietojen käytössä toivotaan vastavuoroisuuden periaatetta, jossa luotonantojen tulee antaa tiedot rekisteriin ja käyttää rekisterin tietoja luotonannossa. Rekisterin sääntelyn tulisi lainsäädännön kautta olla tarkasti määriteltyä ja rangaistuksia lain rikkojille toivotaan ehkäisemään väärinkäyttöä. Tärkeänä pidetään asiakkaan oikeutta tarkastaa omat tietonsa vapaasti.

Positiivisen luottotietorekisterin tietojen tulisi asianomaisten mielestä olla reaaliaikaisia. Täysin reaaliaikainen rekisteri olisi kuitenkin haastava ja kallis toteuttaa. Näin ollen rekisterin tulisi olla mahdollisimman reaaliaikainen, esimerkiksi parin päivän tai viikon viiveellä. Kuukauden viive olisi kuitenkin liian pitkä ja esimerkiksi negatiivisessa luottotietorekisterissä se on koettu ongelmalliseksi.

Positiivisen luottotietorekisterin tulisi sisältää ainakin tiedot kaikista kuluttajien luotoista. Luottoja koskevista tiedoista rekisteristä tulisi olla ainakin luottojen alkuperäinen sekä nykyinen euromäärä, maksuerien määrä, luoton maturiteetti ja luotonantaja. Tutkimuksessa tai haastatteluissa ei erityisesti selvitetty tarvetta sisällyttää rekisteriin uusien asuntojen hankintojen yhteydessä otettavia taloyhtiölainoja, mutta rekisterin kattavuuden kannalta myös niiden mukaan ottoa tulisi harkita. Tulorekisterin liittämisessä positiivisen luottotietorekisterin yhteyteen ilmeni eriäviä mielipiteitä. Haastatellut henkilöt ja monet finanssialan organisaatiot eivät kokeneet tulotietoja välttämättömäksi tai tarpeelliseksi. Oikeusministeriön selvityksessä sen sijaan esitetään positiivisen luottotietorekisterin perustamista tulorekisterin yhteyteen (Oikeusministeriö 2018b).

Suomen Asiakastieto on aloittanut oman järjestelmän positiivisten luottotietojen jakamisesta. Järjestelmässä on mukana 31 organisaatiota, ja Suomen Asiakastieto on esittänyt sitä vaihtoehdoksi positiiviselle luottotietorekisterille, sillä se olisi kustannustehokkaampi ja perustamiseen ei menisi aikaa. (Suomen Asiakastieto 2018a.)

Järjestelmän voidaan katsoa parantavan luotonantajien luottoriskien arviointia ja ehkäisevän ylivelkaantumista, mutta ongelmana on vähäinen kattavuus rekisteriin verrattuna. Molemmat haastatellut Takuusäätiöstä ja Nordeasta olivat sitä mieltä, ettei Suomen Asiakastiedon järjestelmä ole nykymuodossaan varteenotettava vaihtoehto positiiviselle luottotietorekisterille. Ongelmina pidettiin järjestelmän vapaaehtoisuutta sekä sääntelyn puuttumista.

5.4 Positiivisen luottotietorekisterin seuraukset

Positiivisella luottotietorekisterillä olisi monitahoisia seurauksia, mutta niiden tarkka arviointi on haastavaa ennen rekisterin käyttöönottoa. Tärkeänä ja todennäköisenä seurauksena pidetään ylivelkaantumisen ehkäisyä ja vähentämistä. Positiivisen luottotietorekis-

terin avulla voitaisiin puuttua tehokkaammin jo tapahtuneen ylivelkaantumisen seurauksiin eikä niinkään sen syihin. Tämä toteutuisi luotonantajien saaman nykyistä paremman informaation kautta. Rekisteri mahdollistaisi tarkan tiedon keräämisen suomalaisten velkaantumisesta, mikä ei esimerkiksi pikaluottojen osalta ole tänä päivänä mahdollista. Rekisteri parantaisi lisääntyvän tiedon kautta myös osaltaan tutkijoiden mahdollisuutta arvioida esimerkiksi ylivelkaantumiseen syitä ja vaikutuksia.

Ylivelkaantumisen ehkäisy toteutuu paremman informaation kautta luotonantajille. Rekisterin tuoman lisäinformaation kautta luotonannosta tulisi lähtökohtaisesti vastuullisempaa ja luotonantoprosessi nopeutuisi. Kuluttaja saisi nykyistä paremman mahdollisuuden oman luottotilaisuuden seuraamiseen, sillä monen eri paikan sijaan tiedot olisivat yhdessä paikassa. Pankkien näkökulmasta luottoriskeihin ei rekisterillä kuitenkaan olisi oleellista vaikutusta.

Positiivisen luottotietorekisterin myötä pankit saisivat nykyistä tarkempaa informaatiota, mutta menettäisivät informaatioetunsa. Positiivisen luottotietorekisterin toteutuessa kaikki luotonantajat pääsisivät samoihin tietoihin käsiksi ja näin luottomarkkinoiden epäsymmetrinen tiedonsaanti tasaantuisi. Täydellisen kattavuuden saaminen on epätodennäköistä, sillä Suomessa noin kymmenen prosenttia luotoista tulee ulkomaisilta toimijoilta. Hyvin harvassa Euroopan luottotietorekisterissä on mukana maarajojen ylittävät toimijat. Yleisen vastavuoroisuuden periaatteen perusteella ulkomaiset toimijat eivät voisi hyödyntää rekisterin tietoja, jos he eivät ole siinä mukana.

Maksuhäiriömerkintöjen kasvun estäminen on toinen keskeinen seuraus, jota positiivisella luottotietorekisterillä tavoitellaan. Luotonantajien saama lisäinformaatio auttaisi luottoehtojen sovittamisessa asiakkaiden maksukykyyn nähden. Siten myös maksuhäiriömerkintöjen kasvun estämisessä positiivinen luottotietorekisteri olisi merkittävä osatekijä. Rekisteri ei yksinään riitä maksuhäiriömerkintöjen alentamisessa, vaan tarvitaan muita toimenpiteitä, kuten tuleva korkokatto pikaluotoille. Maksuhäiriömerkinnön jo saaneiden tilannetta rekisteri ei todennäköisesti paranna. Pankkien kynnys antaa luottoa maksuhäiriöisille on jo tällä hetkellä niin korkea, ettei rekisterillä olisi merkittävää vaikutusta. Keskimäärin maksuhäiriömerkinnän saaneilla on 15 maksuhäiriömerkintää, ja he ovat usein velkakierteessä, jossa lainan maksamiseksi otetaan uutta lainaa. Pienituloisilla ensimmäinen laina usein aiheuttaa merkinnän, ja heidänkään tilanteeseen rekisteri ei todennäköisesti vaikuttaisi.

Kuluttajan näkökulmasta yhtenä uhkana on kuluttajansuojan heikkeneminen. Kuluttajista on enemmän tietoa saatavilla ja niinpä tiedon väärinkäytön mahdollisuus kasvaa. Haastateltavat sekä teorialähteet tukevat tehokasta tiedon käytön rajaavaa lainsäädäntöä sekä riittäviä rangaistuksia väärinkäyttäjille pienentämään väärinkäytön riskiä.

Kaiken kaikkiaan positiivinen luottotietorekisteri on merkittävä yhteiskunnallinen rekisteri, jonka toteutuminen lähitulevaisuudessa vaikuttaa todennäköiseltä. Luottomarkkinoiden ja yhteiskunnan yleiset muutokset ovat aiheuttaneet selvän tarpeen rekisterille asianomaisten mielestä. Rekisterin hyödyt mielletään kustannuksien arvoiksi ja vallitsee yhteinen halu ryhtyä toimiin yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun. Erityisesti kotitalouksien ylivelkaantumisten ja yksityishenkilöiden maksuhäiriömerkintöjen vähentämiseksi. Rekisteri on lainsäädännöllisessä valmistelussa ja sen yksityiskohdista on käyty keskustelua. Joistain yksityiskohdista vallitsee selvä konsensus, kun taas toisista on näkemyseroja.

6 Tutkimuksen arviointi

6.1 Opinnäytetyöprosessi

Ennen tutkimusta tiesin positiivisen luottotietorekisterin nousseen ajankohtaiseksi ja olin tietoinen yleisen mielipiteen olevan myönteinen rekisteriin käyttöönotolle. Positiivisen luottotietorekisterin toteutumisen todennäköisyys lähitulevaisuudessa antoi tutkimukselle mielestäni lisäarvoa. Muiden tutkimuskysymysten osalta minulla ei ollut selkeitä odotuksia ennen opinnäytetyön aloittamista. Opinnäytetyön aihe valikoitui kiinnostuksesta finanssialaan ja positiivisen luottotietorekisterin ajankohtaisuudesta sekä sen aiheuttamista seurauksista, joita pidin merkittävinä.

Opinnäytetyö on tutkimustyyppisenä opinnäytetyönä teoriapohjainen, kuitenkin merkittävä määrä aineistosta tuli haastatteluista. Kirjallisten lähteiden hankinnassa oli haasteena se, ettei positiivisesta luottotietorekisteristä ole Suomessa tehty juurikaan tutkimuksia tai muuta kirjallista aineistoa. Englanninkielisten lähteiden avulla saatiin faktatie-

toa muiden maiden rekistereistä. Internetlähteitä löytyi helposti ja niistä saatu ajankoh-
tainen tieto oli tarpeellista työlle. Internetlähteitä on käytetty työssä runsaasti, mikä johtuu
osittain eri organisaatioiden näkemyksistä, joita tarvittiin tutkimukseen.

Teoriaan tutustumisen jälkeen aloin suunnittelemaan teemahaastatteluja. Teemahaas-
tattelu oli sopiva tutkimusmuoto, sillä haastattelut olivat suunnattu asiantuntijoille. Haas-
tattelukysymykset laadittiin tutkimuskysymysten ja teoriataustan pohjalta. Haastattelun
perusteella kysymykset olivat helposti ymmärrettäviä ja ne tuottivat laajoja vastauksia.
Haastattelukohteiden valinta oli selkeää, mutta niiden rajallinen määrä tuotti haasteita.
Tavoitteena oli saada näkökulmia sekä potentiaalisilta rekisterin käyttäjiltä sekä viran-
omaisilta, joihin rekisteri vaikuttaisi, mutta jotka eivät olisi rekisterin varsinaisia käyttäjiä.
Tähän tavoitteeseen päästiin ja haastatteluista kertyi hyvin aineistoa.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä seurauksia ja vaikutuksia luottotietorekiste-
rillä olisi toteutuessaan. Tutkimuksen tulokset on eritelty aiemmassa luvussa, jossa on
esitetty vastaukset tutkimuskysymyksiin. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin kattavat
vastaukset ja näin tutkimuksen voidaan mielestäni katsoa olevan onnistunut. Tavoit-
teena oli luoda selkeä ja yhtenäinen työ, joka auttaa ymmärtämään positiivisen luotto-
tietorekisterin tärkeyden ja sen moniulotteiset vaikutukset.

Toisaalta tutkimus painottuu viranomaisten ja finanssialan eri sidosryhmien näkemysten
selvittämiseen, joten kuluttajan näkökulma jää verrattain suppeaksi. Positiivisen luotto-
tietorekisterien yksityiskohtien tarkka analysointi on rajallista, sillä se vaatisi enemmän
haastatteluja tai kyselyjä.

Tutkimuksen myötä opin paljon Suomen luottomarkkinoiden toiminnasta, kansantalou-
dellisten ongelmien kuten mm. ylivelkaantumisen ja maksuhäiriöiden seurauksista ja
syistä. Positiivisesta luottotietorekisteristä opin monipuolisia tietoja ja vaikutuksia sekä
miten se toimii eri maissa.

6.2 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Tutkimuksen ollessa kvalitatiivinen eli laadullinen on oleellista arvioida sen validiteetti ja
reliabiliteetti. Reliabiliteetti kuvaa tutkimustulosten toistettavuutta eli saako joku toinen
henkilö samat tulokset toistamalla tutkimuksen. Tutkimuksen reliabelius ilmaisee siis

kykyä kerätä ei-sattumanvaraista tietoa. Validius kuvaa taas tutkimuksen pätevyyttä. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä kuvata tutkittavaa asiaa. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.)

Saadut tutkimustulokset vaihtelevat tutkimusajankohdan mukaan. Tällä hetkellä tutkimuksen arvioin olevan reliaabeli, sillä tutkimus on teoriapohjainen ja haastatellut sekä kirjalliset lähteet ovat yhtäläisiä. Haastatteluissa oli selvät kysymykset ja mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä ja niinpä väärinymmärryksen mahdollisuus on pieni. Mikäli tutkimus olisi tehty esimerkiksi viisi vuotta sitten finanssialan ilmapiiri ja yleinen suhtautuminen positiiviseen luottotietorekisteriin olisi hyvin erilainen ja tämä vaikuttaisi tutkimustuloksiin. Tutkimusperiodista kohtalaisen riippumattomia olisivat rekisterin seuraukset sekä sisältö, kun taas rekisterin toteutumistodennäköisyyteen vaikuttaisi eniten toteutettu ajankohta.

Tutkimuksen validiteetti on mielestäni hyvä, sillä tutkimus vastaa tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin. Selkeää numeerista tapaa mitata tutkimusta ei ole, vaan sen validiteetti koostuu esimerkiksi haastatteluihin saaduista vastauksista ja aineiston avulla tehdyistä johtopäätöksistä.

6.3 Ehdotus jatkotutkimuksiksi

Opinnäytetyölle on mielestäni olemassa selkeä jatkotutkimuksen mahdollisuus. Jatkotutkimuksen voisi toteuttaa sen jälkeen, kun positiivinen luottotietorekisteri on otettu Suomessa käyttöön. Tällöin voitaisiin tarkastella mitä vaikutuksia positiivisella luottotietorekisterillä on ollut mm. luotonantoon, maksuhäiriöihin, ylivelkaantumiseen ja lainsäädäntöön. Jatkotutkimuksessa voitaisiin lisäksi tarkastella, miten rekisterille asetetut tavoitteet ovat toteutuneet.

Jatkotutkimuksia voisi tehdä myös kvantitatiivisesti, esimerkiksi selvittämällä yksityishenkilöiden yleistä mielipidettä rekisteriin ja sen yksityiskohtiin. Olisi mielenkiintoista nähdä, koetaanko kuluttajan näkökulmasta rekisterin mahdolliset hyödyt sen kustannuksien arvoisiksi.

Lähteet

Aarnio, Reijo 2017. Positiivisen luottotietorekisterin haasteista. Tietosuoja. Julkaistu 1.8.2017. [Http://www.tietosuoja.fi/fi/index/blogi/6IUtCELFH/2017/bejdF486Z.html.stx](http://www.tietosuoja.fi/fi/index/blogi/6IUtCELFH/2017/bejdF486Z.html.stx). Luettu 3.4.2018.

Accis 2018. Accis 2017 survey of members. Julkaistu maaliskuussa 2018. [Http://www.accis.eu/fileadmin/filestore/Documents/180323_ACCIS_Survey_of_Members_2017_FINAL.pdf](http://www.accis.eu/fileadmin/filestore/Documents/180323_ACCIS_Survey_of_Members_2017_FINAL.pdf). Luettu 8.4.2018.

Alhonsuo, Sampo 2012. Finanssivalvonta. Mikro- ja makrovakausanalyysi sekä Suomen Finanssimarkkinat. Julkaistu 22.11.2012. [Http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Esitelmat/Documents/Mikro_ja_makrovakausanalyysi_seka_Suomen_finanssimarkkinat.pdf#search=positiivinen%20luottorekisteri](http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Esitelmat/Documents/Mikro_ja_makrovakausanalyysi_seka_Suomen_finanssimarkkinat.pdf#search=positiivinen%20luottorekisteri). Luettu 14.2.2018.

Andersson, Atro 2018. Kotitaloudet ottavat yli 80 prosenttia yhtiölainoista. Tilastokeskus. Julkaistu 25.9.2018. [Http://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2018/kotitaloudet-ottavat-yli-80-prosenttia-yhtiolainoista/](http://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2018/kotitaloudet-ottavat-yli-80-prosenttia-yhtiolainoista/). Luettu 7.10.2018.

Asikainen, Pasi 2018. Ylivelkaantumisen ehkäisemiksi on jo keinoja. Julkaistu 22.3.2018. [Https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/ylivelkaantumisen-ehkaisyksiksi-on-jo-keinoja.html](https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/ylivelkaantumisen-ehkaisyksiksi-on-jo-keinoja.html). Luettu 4.10.2018.

Eskola, Hanna 2017. Tarvitaanko positiivista luottorekisteriä? Asiakastieto rakensi jo oman palvelunsa – "Mielestämme positiivinen luottotietorekisteri ei ole enää tarpeellinen". Kauppalehti 12.9.2017. [Https://www.kauppalehti.fi/uutiset/tarvitaanko-positiivista-luottorekisteria-asiakastieto-rakensi-jo-oman-palvelunsa--mielestamme-positiivinen-luottotietorekisteri-ei-ole-ena-tarpeellinen/W9wpjJAS](https://www.kauppalehti.fi/uutiset/tarvitaanko-positiivista-luottorekisteria-asiakastieto-rakensi-jo-oman-palvelunsa--mielestamme-positiivinen-luottotietorekisteri-ei-ole-ena-tarpeellinen/W9wpjJAS). Luettu 20.3.2018.

Ferratum. Positiivinen luottotietorekisteri on kuluttajan puolella. [Https://www.ferratum.fi/blog/positiivinen-luottorekisteri-suojaa-kuluttajaa](https://www.ferratum.fi/blog/positiivinen-luottorekisteri-suojaa-kuluttajaa). Luettu 26.4.2018.

Financer 2018. Positiivinen luottorekisteri. Julkaistu 29.1.2018. [Https://financer.com/fi/positiivinen-luottorekisteri/](https://financer.com/fi/positiivinen-luottorekisteri/). Luettu 24.4.2018.

Finanssiala 2017. Pankkivuosi 2016. Julkaistu 10.4.2018. [Http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FK-Pankkivuosi-2016.pdf](http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FK-Pankkivuosi-2016.pdf). Luettu 11.4.2018.

Finanssivalvonta 2014. Lainapalvelut. Päivitetty 17.3.2014. [Http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Finanssialan_palveluita/Pankkipalvelut/Lainapalvelut/Pages/Default.aspx](http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Finanssialan_palveluita/Pankkipalvelut/Lainapalvelut/Pages/Default.aspx). Luettu 11.4.2018.

Finanssivalvonta 2017. Tietoa Finanssivalvonnasta. Päivitetty 28.8.2017. [Http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Fiva/Pages/Default.aspx](http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Fiva/Pages/Default.aspx). Luettu 19.3.2018.

Heima, Timo-Pekka 2017. Kotitalouksien velkaantuminen alkaa jo hidastaa kulutuksen kasvua, ennakoi Säästöpankkiryhmä. Yle. Julkaistu 4.12.2017. [Https://yle.fi/uutiset/3-9961048](https://yle.fi/uutiset/3-9961048). Luettu 10.4.2018.

Henkilötietolaki 22.4.1999/523. Finlex.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523#L9P38>. Luettu 2.4.2018.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2004. Tutki ja kirjoita. 10 painos. Gummerus Kirjapaino Oy.

Jentzsch, Nicola, 2007. Financial Privacy: An International Comparison of Credit Reporting Systems. History of credit reporting agencies. Toinen uud. painos. Springer, Berliini.

Johansén, Anna 2017. Positiivinen luottorekisteri auttaisi hillitsemään velkaantumista myös Suomessa. Visma. Julkaistu 18.8.2017. <https://www.vismaduetto.fi/positiivinen-luottorekisteri/>. Luettu 26.4.2018.

Jurvelin, Kyösti 2018. Fiva vaatii kuria luotonantoon – Olli Rehn: "Velkaantumiseen voi puuttua vielä ajoissa". Kauppalehti 20.3.2018. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/fiva-vaatii-kuria-luotonantoon--olli-rehn-velkaantumiseen-voi-puuttua-viela-ajoissa/3mS8UYHx>. Luettu 23.3.2018.

Karismo, Anna 2017. Ylen kysely kansanedustajille: Positiivinen luottorekisteri saa laajaa kannatusta. Yle. Julkaistu 27.8.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9799469>. Luettu 20.3.2018.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2017. Positiivisten luottotietojen rekisteri. Lausunto oikeusministeriölle 6.10.2017. Päivitetty 9.10.2017. <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/aloitteet-lausunnot-ja-kannanotot/2017/positiivisten-luottotietojen-kaytto/>. Luettu 20.3.2018.

Kontkanen, Erkki 2018. Selvitys positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän edellytyksistä. Oikeusministeriön julkaisu 26/2018. Julkaistu 4.9.2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161002/OMSO_26_2018_Positiivinen_luottotietojarjestelma.pdf. Luettu 14.9.2018

Koskinen, Kimmo & Tuomikoski Olli 2017. Euro ja talous 2/2017. Julkaistu 28.4.2018. <https://www.eurojatalous.fi/fi/arkisto/?issue=2017-2>. Luettu 17.9.2018.

Kuluttajansuojalaki 38/1978. Finlex.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038#L7P14>. Luettu 25.3.2018.

Lapatto, Marjo 2017. FK:n pj Ari Kaperi: Finanssialalta vihreää valoa positiiviselle luottorekisterille. Finanssiala. Julkaistu 2.3.2017. http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/positiivinen_luottorekisteri.aspx. Luettu 19.3.2018.

Lehtonen, J 2018. Heinäkuusta alkaen asunnon ostaja tarvitsee lisää omaa rahaa. Asuntolaina. Julkaistu 16.6.2018. <http://www.asuntolaina.org/heinakuusta-alkaen-asunnon-ostaja-tarvitsee-lisaa-omaa-rahaa/>. Luettu 24.8.2018.

Lehtonen, Yrjö & Mökkönen, Kimmo & Töyrylä, Hannu & Seulu, Marja-Riitta & Tammenkoski, Riina 2018. Perintä ja luotonhallinta. Alma Talent Oy, Helsinki. Alma Talent Pro Focus-verkkopalvelu. Ilmestynyt ensimmäisen kerran 2012. Päivitetty 27.2.2018. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BAXBBXATCFHBG#kohta:PERINT\(\(c4\)\(\(20\)JA\(\(20\)LUOTONHALLINTA\(\(20](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BAXBBXATCFHBG#kohta:PERINT((c4)((20)JA((20)LUOTONHALLINTA((20). Luettu 26.3.2018.

Luottotietolaki 527/2007. Finlex.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070527#L7P29>. Luettu 25.3.2018.

Makkonen, Antti 2012. Vastuullinen luotonanto. Luottokelpoisuuden arviointi ja asiakkaan taloudellisen aseman tunteminen. Finanssi- ja Vakuutuskustannus Oy, Jyväskylä.

Markkanen, Minna 2016. Positiivinen luottotieto edistäisi syrjäytymistä ehkäisevää luotonantoa. Takuusäätiö. Julkaistu 22.2.2016. <https://www.takuusaatio.fi/positiivinen-luottotieto-edistaisi-syrjaytymista-ehkaisevaa-luotonantoa>. Luettu 20.3.2018.

Möttönen, Anna. Positiivinen luottorekisteri ja miksei se ole käytössä Suomessa?. VertaaEnsin. Julkaistu 23.10.2017.

<https://www.vertaaensin.fi/laina/artikkelit/positiivinen-luottorekisteri>. Luettu 7.2.2018.

Nortio, Jukka 2017. Ruotsin positiivinen luottorekisteri näyttää mallia Suomelle. Lindorf Profit. Julkaistu 16.8.2017.

<https://profit.lindorff.fi/ruotsin-positiivinen-luottorekisteri-nayttaa-mallia-suomelle/>. Luettu 9.4.2018.

Nykänen, Marja 2018. Kotitalouksien velkaantuminen on riski koko kansantaloudelle. Euro&Talous. Julkaistu 15.5.2018. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2018/2/kotitalouksien-velkaantuminen-on-riski-koko-kansantaloudelle/>. Luettu 22.8.2018

Oikeusministeriö 2013. Selvitys ei suosittele positiivista luottotietorekisteriä. Julkaistu 24.4.2013. http://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/selvitys-ei-suosittele-positiivista-luottotietorekisteria. Luettu 8.2.2018.

Oikeusministeriö 2017. Positiivisia luottotietoja koskevasta järjestelmästä selvitys. Julkaistu 5.12.2017. http://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/positiivisia-luottotietoja-koskevasta-jarjestelmasta-selvitys. Luettu 20.3.2018.

Oikeusministeriö 2018a. Ministeri Häkkänen: Pikavippien sääntelyyn tulee kiristyksiä. Korkokatto myös yli 2000 euron luottoihin. Julkaistu 9.4.2018. http://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ministeri-hakkanen-pikavippien-saantelyyn-tulee-kiristuksia-korkokatto-myoys-yli-2000-euron-luottoihin. Luettu 10.4.2018.

Oikeusministeriö 2018b. Ministeri Häkkänen: Positiivinen luottotietorekisteri tukisi vastuullisempaa luottotoimintaa. Julkaistu 4.9.2018. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ministeri-hakkanen-positiivinen-luottotietorekisteri-tukisi-vastuullisempaa-luottotoimintaa. Luettu 4.9.2018.

Pankkiasiat 2016. Ylivelkaantuminen ja velkojen lyhennys- Paljonko on liikaa lainaa?. Julkaistu 10.4.2016. <https://pankkiasiat.fi/ylivelkaantuminen-ja-velkojen-lyhennys-paljonko-on-liikaa-lainaa>. Luettu 19.3.2018

Pelkonen, Linda 2013. Uusi laki tappoi jo 60 yritystä: Pikavippibisnes katoaa Suomesta. Uusi Suomi. Julkaistu 17.6.2013. <https://www.uusisuomi.fi/raha/60033-uusi-laki-tappoi-jo-60-yritysta-pikavippibisnes-katoaa-suomesta>. Luettu 11.4.2018.

Pikkarainen, Pentti & Kuisma, Mika & Antila, Outi & Tarkka, Juha & Tuominen, Anneli 2012. Finanssimarkkinoiden makrotaloudellisten vaikutusten sääntely ja valvonta. Valtiovarainministeriön julkaisu 32/2012. Julkaistu 6.11.2012. https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/9184. Luettu 3.4.2018.

Pitkänen, Olli & Tiilikka, Päivi & Warma, Eija 2013. Henkilötietojen suoja. Alma Talent Pro Focus-verkkopalvelu. Julkaistu ensimmäisen kerran 2013. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/JAFBBXXTBBAEC#kohta:HENKIL\(\(d6\)TIETO-JEN\(\(20\)SUOJA\(\(20](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/JAFBBXXTBBAEC#kohta:HENKIL((d6)TIETO-JEN((20)SUOJA((20). Luettu 4.4.2018.

Putkuri, Hanna 2018. Lainakaton alentaminen vähentää velkaantumisen riskejä. Euro & talous 2/2018. <https://www.eurojatalous.fi/fi/arkisto/?issue=2018-2>. Luettu 7.10.2018.

Ramsay, Iain 2014. No positive credit reporting in France?. CREDITDEBTANDINSOLVENCY. Julkaistu 21.4.2014. <https://creditdebtandinsolvency.wordpress.com/2014/04/21/no-positive-credit-reporting-in-france/>. Luettu 8.4.2018.

Ruuska, Jukka 2013. Ylivelkaantuminen vaatii järeämpiä aseita. Talouselämä. Julkaistu 13.12.2013. <http://lehtiarkisto.talentum.com/lehtiarkisto/search/show?eid=2660000>. Luettu 23.3.2018.

Räsänen, Kari & Hartikainen, Jarno 2018. Talous kasvaa, mutta maksuhäiriöt nousivat uuteen ennätykseen – Kysyimme, mitä taloudessa oikein tapahtuu: ”Osalla kansakunnasta on vaikeuksia ymmärtää, mihin sitoutuvat”. Helsingin Sanomat. Päivitetty 3.7.2018. <https://www.hs.fi/paivanlehti/03072018/art-2000005741502.html>. Luettu 17.8.2018.

Saarenpää, Ahti 2013. Näkökohtia luottotietojen kokoamisen ja käytön sääntelystä. Oikeusministeriön julkaisu 22/2013. Julkaistu 18.4.2013. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76467/omso_22_2013_luottotietojen_kokoamisen_ja_kaytto_50_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 4.4.2018.

Saario, Kaisa 2016. Uusi luottorekisteri on tiukassa. Talouselämä. Julkaistu 22.4.2016. <http://lehtiarkisto.talentum.com/lehtiarkisto/search/show?eid=2949621>. Luettu 23.3.2018.

Sia Partners 2012. The positive credit file: a Belgian perspective. Julkaistu 16.5.2012. <http://en.finance.sia-partners.com/positive-credit-file-belgian-perspective>. Luettu 7.4.2018.

Sijoitustieto 2017. Vertaislainat sijoituskohteena. Julkaistu 20.6.2017. <https://www.sijoitustieto.fi/sijoitusartikkelit/vertaislainat-sijoituskohteena>. Luettu 20.4.2018.

Schufa Holding AG 2010. Studien und Publikationen. <https://www.schufa.de/de/ueber-uns/presse/studien-publikationen/>. Luettu 9.4.2018.

Sjöberg, Peter 2017. Positiivisen luottorekisterin aika on nyt. Santander. Julkaistu 18.10.2017. https://www.santanderconsumer.fi/ajankohtaista_fi/Pages/Positiivisen-luottorekisterin-aika-on-nyt.aspx. Luettu 7.2.2018.

Summarum 2012. Positiivinen luottorekisteri. Julkaistu 26.11.2017. <http://www.summarum.fi/positiivinen-luottorekisteri/>. Luettu 20.3.2018.

Suomen Asiakastieto Oy 2018a. Tietoa luottotiedoista. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-yrityksena/tietoa-luottotiedoista.html>. Luettu 19.3.2018.

Suomen Asiakastieto Oy 2018b. Maksuhäiriötiedot Q1-2018. https://www.asiakastieto.fi/media/press_room/1/releases/suomenasiakastietooy_maksuhairiotilastot-q1-2018-henkilot.pdf. Luettu 7.4.2018.

Suomen Asiakastieto Oy 2018c. Maksuhäiriöissä jälleen uusi ennätys- nopeat korjauskeinot tarpeen. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/maksuhairioissa-jalleen-uusi-ennatys-nopeat-korjauskeinot-tarpeen.html>. Luettu 18.8.2018.

Suomen Pankki 2017a. Vakuudettomien kulutusluottojen määrä kasvanut nopeasti. Julkaistu 2.5.2017. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2017/vakuudettomien-kulutusluottojen-maara-kasvanut-nopeasti/>. Luettu 21.4.2018.

Suomen Pankki 2017b. Suomen kasvunäkymät ja rahoitusalan haasteet. Julkaistu 8.11.2017. <https://www.suomenpankki.fi/globalassets/fi/media-ja-julkaisut/puheet/documents/2017-11-08-lammin-sp-140v-suomen-kasvunakymat-ja-rahoitusalan-haasteet.pdf>. Luettu 14.5.2018.

Suomen Pankki 2018a. Suomen Pankki alkaa julkaista tilastoa luottolaitosten markkinaosuuksista. Julkaistu 16.4.2018. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2018/markkinaosuudet/>. Luettu 9.5.2018.

Suomen Pankki 2018b. Joukkorahoitus ja vertaislainaus. Julkaistu 29.3.2018. https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/joukkorahoitus_linkki/. Luettu 9.5.2018.

Suomen Pankki 2018c. Kotitalouksien velkaantuneisuus kasvattaa talouden haavoittuvuutta. Julkaistu 16.5.2018. <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/tiedotteet/2018/kotitalouksien-velkaantuneisuus-kasvattaa-talouden-haavoittuvuutta/>. Luettu 27.8.2018.

Suomen Perintätoimisto Oy 2018. Luottotiedot. <https://www.suomenpt.fi/luottotiedot/>. Luettu 20.3.2018.

Takuusäätiö 2018. Vinkkejä maksuhäiriömerkinnän saaneille. <https://www.takuusaa-tio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinna/vinkkejä-maksuhairiomerkinna-saaneille>. Luettu 19.3.2018.

Talouteen 2018. Onko positiivinen luottorekisteri tulossa?. Päivitetty 7.2.2018. <https://www.talouteen.com/positiivinen-luottorekisteri-suomeen/>. Luettu 20.3.2018.

Tietosuoja 2018. Usein kysyttyä EU:n tietosuoja-asetuksesta. <https://tietosuoja.fi/gdpr>. Luettu 19.9.2018.

Tiililä, Nea 2018. Makrovakaussuhteet velkaantumisen taklaajana. Finanssivalvonta. Päivitetty 31.7.2018. http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/blogit/Pages/makrova-kausvalineet_31072018.aspx. Luettu 7.10.2018.

Tuominen, Timo 2018. Kaikki palkkatiedot saa kohta tulorekisteristä. Finanssiala. Julkaistu 15.1.2018. [Http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Kaikki-palkkatiedot-kohta-tulorekisterista.aspx](http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Kaikki-palkkatiedot-kohta-tulorekisterista.aspx). Luettu 7.2.2018.

Upplysningscentralen 2018. Esimerkki Ruotsin positiivisen luottotietorekisterin rekisteriotteesta. https://www.uc.se/globalassets/produktsidor/personupplysning/personupplysning_eng.pdf. Luettu 9.4.2018.

Uusi Suomi 2017. Huolestuttava tilasto julki - Suomen Pankki: "Erityisesti vakuudettomien kulutusluottojen kasvuvauhti kiihtynyt". Julkaistu 15.7.2017. <https://www.uusi-suomi.fi/raha/225355-huolestuttava-tilasto-julki-suomen-pankki-erityisesti-vakuudettomien-kulutusluottojen>. Luettu 25.5.2018.

Valtiovarainministeriö 2018. Työryhmä selvittämään kotitalouksien velkaantumisen rajoittamista. Julkaistu 31.8.2018. https://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhma-selvitamaan-kotitalouksen-velkaantumisen-rajoittamista. Luettu 7.10.2018.

Vero 2017. Tulorekisteri käyttöön 2019 – tiesitkö tämän?. Päivitetty 30.3.2017. https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/verohallinnon_esittely/uutiset/uutiset/2017/tulorekisteri_kayttoon_2019__tiesitko_t/. Luettu 12.3.2018.

Vero 2018. Tulorekisteri muuttaa palkkatietojen ilmoittamisen. Päivitetty 21.6.2018. <https://www.vero.fi/globalassets/tulorekisteri/esitykset/tulorekisteri-muuttaa-palkkatietojen-ilmoittamisen.pdf>. Luettu 20.8.2018.

Vippi 2018. Positiivinen luottorekisteri ja sen vaikutukset kuluttajaan. https://www.vippi.fi/positiivinen-luottorekisteri?gclid=CjwKCAjw8O7bBRB0EiwAfbRThw9HhgAxl7Z8ouTppdqxxT6iijyf_wPmdVIJ-koAQ1rZA15Fnhne0WhoCtX4QAvD_BwE. Luettu 21.8.2018.

Yle 2018. Rehn: Kotitalouksien velkaantumisen hillitsemiseksi tarvitaan monipuolisia välineitä. Julkaistu 18.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10212333>. Luettu 24.8.2018.

Esimerkki Ruotsin positiivisen luottotietorekisterin rekisteriotteesta

'Wissam' Wallin | 820206-7693

Credit Report

'Wissam' Wallin | Personal identity number 820206-7693

Address: Lerbergets Byaväg 53 Lgh 1106 , 694 35 Hallsberg

Review - Person

Financial position Aggregate income (2015) 16 TSEK Deficit of capital (2015) 47 TSEK The person owns real property	Events Payment complaints 2 Debt with the Enforcement Service on 2017-03-17 Latest registered events 160615 Tax arr. - road traff 160512 Injunction to pay
Analysis No Notes to report	Inquiries Number of inquiries in the last 12 months 0

'Wissam' Wallin | 820206-7693

Credit Report

Consumer report

Subject
National reg. no 820206-7693
Wallin, Wissam

Ordered by
UC AB/Beslutslösningar
Cecilia Eriksson/Web
117 88 Stockholm

Date of order
2017-03-23

Contents

- 1 Summary
- 2 Most recent events
- 3 General information
- 4 Income information
- 5 Properties
- 6 Payment complaints and other complaints
- 7 Most recent inquiries at UC
UC:s responsibility
Enclosure to Consumer report

1. Summary

Wallin, Wissam
Lerbergets Byaväg 53 Lgh 1106
694 35 Hallsberg

National reg. no 820206-7693

Complaints	2	Income info for income year 2015	
Claims	Not reg	Income from employment	63 TSEK
Number of inquiries	Not reg	Assessed earned income	63 TSEK
		Capital deficit	47 TSEK
		Aggregate income after deductions, before tax	16 TSEK

Debt with the Swedish Enforcement Authority
19,3.

Other information
Owns 50 % of 1 property, ass. at 1.075 TSEK

2. Most recent events

Tax arr. - road traff	2016-06-15
Injunction to pay	2016-05-12

3. General information

Marital status		Married since 2006-04 with Karin Wallin (820327-4546)	
Marriage settlement		No information recorded by UC	
Registered		Örebro county, Hallsberg municipality	
Registered before 2016-11-01		Örebro county, Hallsberg municipality	
Historical address			
Date,	Address	Zip code	Post office
2015-10	Blekingevägen 9 Lgh 1610	254 53	Helsingborg
2015-03	Ängsvägen 2 D Lgh 1208	124 58	Bandhagen

Credit Report

4. Income information

	In TSEK for year of income	
	2015	2014
Income from employment	63	289
Assessed earned income	63	289
Capital deficit	47	48
Aggregate income after deductions, before tax	16	241
Final tax	5	58

5. Properties

Designation	Folkasbo 9:7		
Property type	220, Small dwelling house, year-round housing for 1-2 families		
State	Örebro	Owns	50 %
Municipality	Karlskoga	Assessed value in 2016	1.075 TSEK
Area	5.626 sq m	* of which value of building	795
		* of which value of land	280
Acquisition date	2012-07-24	Enrollment date	2012-09-18
Jointly assessed	No		

For complete list of properties, see enclosure

6. Payment complaints and other complaints

2 complaints totalling 17,1 TSEK have been registered.

No claims have been registered.

Complaints	Date	Amount SEK	Creditor
Tax arrears - road traff	2016-06-15	410	
Injunction to pay	2016-05-12	16.724	Måberga Anläggningar

Debt with the Swedish Enforcement Authority on 2017-03-17

Public claims	931 SEK	1 pcs
Private claims	18.379 SEK	1 pcs
Total	19.310 SEK	2 pcs

The person has had a debt registered with the Swedish Enforcement Authority for 6 of the last 24 months. The highest debt was SEK 19.863.

Balance of debt refers to unsettled debt with the Swedish Enforcement Authority on the date in question. Note that the balance of debt sometimes includes claims which are also reported as payment complaints.

For detailed specification, see enclosure.

7. Most recent inquiries at UC

No inquiries have been registered.

UC:s responsibility

UC's reports have been gathered from sources deemed reliable. UC can neither guarantee the reliability of the sources nor the completeness or accuracy of the reports. UC is not liable for any direct or indirect loss or damage caused by the use of the reports.

'Wissam' Wallin | 820206-7693

Credit Report

Enclosures to Consumer report

Subject
National reg. no 820206-7693
Wallin, Wissam

Ordered by
UC AB/Beslutslösningar
Cecilia Eriksson/Web
117 88 Stockholm

Date of order
2017-03-23

Contents

Previous debt with the Swedish Enforcement Authority	Enclosure 1
Real property list	Enclosure 2

Enclosure 1.

Previous debt with the Swedish Enforcement Authority

Historical debt with the Swedish Enforcement Authority, for the last 24 month.

The balance is based on the highest saldo during the month.

For periods omitted UC has no information on the balance of debt.

Year/month	Public claims	Private claims	Total number of claims
2017-01	931	18.142	2
2016-12	931	17.965	2
2016-11	931	17.671	2
2016-10	0	17.430	1
2016-07	1.111	0	1
2016-06	1.111	18.752	2

Haastattelukysymykset

Hei! Olen kolmannen vuoden liiketalouden opiskelija Metropolian ammattikorkeakoulussa. Opinnoissani olen suuntautunut laskentatoimeen ja rahoitukseen. Teen opinnäytetyötä aiheesta positiivisen luottotietorekisterin mahdolliset vaikutukset Suomessa. Osana opinnäytetyötä kartoitan eri tahojen näkemyksiä rekisterin käyttöön otosta, joten jos mahdollista, toivoisin saavani teiltäni vastauksia seuraaviin kysymyksiin. Vastaukset voi minulle lähettää vastaamalla tähän sähköpostiin, puhelinhaastattelun kautta erikseen sovittavana ajankohtana tai voin tulla tekemään haastattelun toimipisteessänne. Toivoisin opinnäytetyöprosessin takia vastausta toukokuun aikana.

1. Minkä näette olleen syynä siihen, että positiivista luottotietorekisteriä ei ole toistaiseksi otettu käyttöön?
2. Jos positiivinen luottotietorekisteri perustetaan, mitä vaatimuksia rekisterille tulisi asettaa, ollakseen toimiva? Esimerkiksi seuraavia seikkoja ajatellen: tietojen päivittämistiheys, tietojen sisältö (mm. tulot, luotot, verotiedot), ylläpitäjä (julkinen, yksityinen?)
3. Mitä toimijoita rekisterin tulisi mielestänne kattaa? Esim. (muut luotonantajat kuin pankit, maarajat ylittävät toimijat)
4. Mitä mahdollisia myönteisiä vaikutuksia arvioitte positiivisella luottotietorekisterillä olevan?
5. Mitä mahdollisia riskejä/haittoja näette positiivisen luottotietorekisterin mahdollisesti aiheuttavan ja kenelle?
6. Suomen Asiakastieto ylläpitää järjestelmää, jossa 31 eri luotonantajaa jakaa positiivisia luottotietoja keskenään. Suomen Asiakastieto on ilmaissut, että positiiviselle luottotietorekisterille ei ole tarvetta, jos heidän järjestelmänsä laajennettaisiin, esimerkiksi positiivisen rekisterin perustamiseen menevien kustannuksien ja ajan takia. Näettekö Suomen Asiakastiedon järjestelmän vartenotettavaksi vaihtoehdoksi positiiviselle luottotietorekisterille? Ja jos näette niin millä edellytyksin?
7. Millaisen vaikutuksen arvioitte positiivisella luottotietorekisterillä olevan luottoriskien hallinnan kannalta?

Kiitos jo etukäteen. Ystävällisin terveisin,
Oskari Letto